

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

Studijní obor: Penitenciární péče

Kód oboru: 7502R023

Název bakalářské práce:

ZÁVISLOST NA ALKOHOLU A PÁCHÁNÍ TRESTNÉ ČINNOSTI

DEPENDENCE UPON THE ALCOHOLIC AND CRIMINAL ACTIVIT COMMITTING

Autor:

Lubomír Kaplan
Holečková 1169
464 01 Frýdlant

Podpis autora: _____

Vedoucí práce: PhDr. Vladimír Píša

Počet:

stran	obrázků	Tabulek	grafů	zdrojů	příloh
56	0	1	12	21	1 + 1 CD

CD obsahuje **celé** znění bakalářské práce.

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení:

Lubomír Kaplan

Adresa:

Holečkova 1169, 464 01 Frýdlant

Studijní program:

Sociální práce

Studijní obor:

Penitenciární péče

Kód oboru:

7502R023

Název práce:

ZÁVISLOST NA ALKOHOLU A
PÁCHÁNÍ TRESTNÉ ČINNOSTI

Název práce v angličtině:

DEPENDENCE UPON THE ALCOHOLIC
AND CRIMINAL ACTIVIT COMMITTING

Vedoucí práce:

PhDr. Vladimír Píša

Termín odevzdání práce:

30. 04. 2007

Bakalářská práce musí splňovat požadavky pro udělení akademického titulu „bakalář“ (Bc.).

.....
vedoucí bakalářské práce

.....
děkan FP TUL

.....
vedoucí katedry

Zadání převzal (student): Lubomír Kaplan

Datum: 28. 01. 2006

Podpis studenta:

Cíl práce:

Zjistit trendy požívání alkoholu mezi středoškoláky na Frýdlantsku.

Problematika alkoholu v návaznosti na páchání trestné činnosti.

Posouzení páchání trestných činů mládeže na Frýdlantsku z dostupných zdrojů.

Posouzení prevence vůči konzumaci alkoholu v naší společnosti.

Základní literatura:

ČÍRTKOVÁ, L., *Policejní psychologie*. 1.vyd. Praha: Support, 1995, 1996, vyd. Praha: Portál, 2000, 254 s. ISBN 80-7178-931-3

JANÍK, A., DUŠEK, K. *Drogy a společnost*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1990, 344 s. ISBN 80-201-0087-3

NEŠPOR, K., CSÉMY, L., *Alkohol, drogy a vaše děti*. 1.vyd., Praha: Sportpropag, 1993, 144 s.

NEŠPOR, K., *Týká se to mne? Jak překonat problémy s alkoholem*. 1.vyd., Praha: Sportpropag, 1992, 132s.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, 528 s. ISBN 80-7178-308-0

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom(a) povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 30.04.2007

Podpis:

Chtěl bych poděkovat panu PhDr. Vladimíru Píšovi, který mi vždy a ochotně poskytl veškeré potřebné informace k zhotovení této bakalářské práce. Dále bych chtěl poděkovat paní Kříčkové a panu Mgr. Čemusovi, kteří působí na středních školách ve Frýdlantě jako výchovní poradci pro studenty a poskytli mi mnoho užitečných informací, které jsou opřeny o jejich zkušenosti z praxe.

V neposlední řadě bych chtěl poděkovat celé mé rodině, která měla se mnou tu trpělivost a uskutečnila mi ideální prostředí pro zhotovení bakalářské práce.

Název bakalářské práce: Závislost na alkoholu a páčání trestné činnosti

Název bakalářské práce: Dependence upon the alcoholic and criminal activit committing

Jméno a příjmení autora: Lubomír Kaplan

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2007

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Vladimír Píša

Resumé:

Bakalářská práce se zabývá problematikou alkoholové závislosti a páčání trestné činnosti. Mezi cíle bakalářské práce bylo zjistit trendy požívání alkoholu mezi středoškoláky na Frýdlantsku, vlivem alkoholu v návaznosti na páčání trestné činnosti, posouzení páčání trestných činů mládeže na Frýdlantsku z dostupných zdrojů a posouzení prevence vůči konzumaci alkoholu v naší společnosti. Struktura práce se skládala ze dvou částí. První část je teoretická, která pomocí zpracování a prezentace odborných zdrojů popisuje problematiku alkoholu včetně historie, vznik, příznaky i důsledky alkoholismu, samotnou osobnost alkoholika a možnosti léčby.

V dalším sledu je práce obecně zaměřena na kriminalitu a kriminalitu mládeže pod vlivem alkoholu. Praktická část zjišťuje pomocí dotazníků, postoje 100 studentů ze dvou středních škol, k této problematice.

Výsledky ukazují trendy konzumace alkoholu a směřují v konkrétní navrhovaná opatření v oblasti požívání alkoholu a tudíž i předcházení trestné činnosti. Za největší přínos práce, vzhledem k řešené problematice, je možné považovat zjištění trendů požívání alkoholických nápojů mezi středoškoláky, návaznost na možné páčání trestné činnosti a působení prevence na naší společnost z jejich pohledu.

Klíčová slova:

oblíbenost alkoholu, trendy a prevence konzumace, dotazník, 100 středoškoláků ze dvou středních škol, odpovědi na cíle a předpoklady práce, návrhy preventivních opatření pro jednotlivé skupiny

Summary:

Baccalaureate work deals with problems of alcoholic dependencies and commission punishable activities. Among objectives these baccalaureate work was find out the trends of enjoy alcohol among students secondary of schools in Frydlant, influence alcohol in concurrence on commission punishable activities, appreciation commit punishable act by youth of Frydlant from accessible sources and appreciation prevention in face of consummation alcohol in ours society. Structure of these work is composed from two parts. Forepart is theoretical witch with help of processing and presentation of the special sources describe problems alcohol inclusive its history, rise, appearances and consequence of alcoholism, dvinners itself personality and possibilities of its treatment.

Hereafter succession is work generally bent on criminality and criminality youth impaired. Practical part investigate, with the help of inquiries, the bearings of 100 students from two middle schools, this problematic.

Records reflects the trends alcohol consummation and directs to concrete suggested procuration in the area enjoy alcohol and also prevention punishable activities. For biggest contribution of these work, regarding dealer problematic, is possible estabilish alcoholic drinks enjoy trends among secondary schools students, concurrence on possible commission punishable activities and effects of prevention to ours society from their look.

Keywords:

popularity alcohol, trends and prevention consummation, questionnaire, 100 students from two middle schools, answerback on purposes and groundwork work, suggestions preventative procuration for individual groups

OBSAH

1 ÚVOD	8
2 TEORETICKÉ ZPRACOVÁNÍ PROBLÉMU	
2.1 Alkohol	10
2.1.1 Historie alkoholu	10
2.1.2 Vznik alkoholu a typy alkoholových nápojů	11
2.1.3 Závislost na alkoholu, alkoholismus	13
2.1.3.1 Příčiny vzniku	13
2.1.3.2 Vývojové fáze závislosti na alkoholu	14
2.1.4 Osobnost alkoholika	16
2.1.4.1 Projevy abstinence	17
2.1.5 Důsledky alkoholové závislosti	17
2.1.6 Léčba alkoholové závislosti	20
2.1.7 Prevence problémů působených alkoholem	22
2.2 Alkohol a trestná činnost	22
2.2.1 Trestná činnost mládeže	24
2.2.1.1 Příčiny delikventního chování mládeže	24
2.2.2 Druhy trestných činů páchaných pod vlivem alkoholu	25
2.3 Spotřeba alkoholu v ČR	29
3 PRAKTICKÁ ČÁST	
3.1 Cíl praktické části	30
3.1.1 Stanovení předpokladů	30
3.2 Popis zkoumaného vzorku	30
3.3 Použité metody	31
3.4 Průběh průzkumu	32
3.5 Vyhodnocení průzkumu prováděného mezi středoškoláky	33
3.6 Shrnutí výsledků průzkumu	46
4 ZÁVĚR	49
5 NÁVRH OPATŘENÍ	50
6 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ ZDROJŮ	54
7 SEZNAM PŘÍLOH	56

1 ÚVOD

V bakalářské práci se snažím přiblížit problematiku závislosti na alkoholu v návaznosti na páchání trestné činnosti. Mezi dalšími cíli této práce je zjistit trendy požívání alkoholu mezi středoškoláky ve frýdlantském výběžku, dále návaznost alkoholu na trestnou činnost, páchání trestné činnosti mládeže a samotná prevence.

Mezi nejzávažnější a nejrozšířenější formy návyku mezi lidmi patří alkoholismus. Samozřejmě že ne každé požívání alkoholických nápojů lze nazvat alkoholismem. O něm lze hovořit tehdy, dosáhne-li závislost na alkoholu takového stupně, že škodí buď jedinci, společnosti nebo oběma. Jiné měřítko na požívání alkoholu bude v zemích, kde jsou vinařské oblasti a konzumace alkoholu patří k běžné stravě (např. Francie, Itálie) a jiné měřítko v zemích, kde vinařské oblasti nejsou. To však neznamená, že alkohol by poškozoval v jedné zemi více a ve druhé méně.

V Evropě se alkohol stal drogou, která je na prvním místě ve zneužívání a vytváření závislosti, zatímco třeba v arabském světě jsou zneužívány různé jiné drogy, protože pití alkoholu je zakázáno. Podobně tomu bylo u amerických Indiánů, kteří do příchodu Evropanů alkoholické nápoje neznali, ale pak se pro ně staly pohromou.

Z hlediska medicínského se obvykle rozlišuje úzus, který znamená požívání alkoholu při různých společenských událostech nebo jako doplněk jídla. Alkohol je požíván v takových dávkách, které nemají podstatnější vliv na psychickou a fyzickou činnost člověka, jde tedy o pití alkoholu v takovém množství a v takových časových odstupech, že se nevytváří závislost. Dalším stupněm je abúzus, který je již charakterizován jako zneužívání či nadměrné užívání nebo užívání v nevhodnou dobu a v nevhodném množství.

Problémy související s alkoholem znamenají podle názorů odborníků dvě skupiny. První zahrnuje jednotlivce, jejichž problémy jsou známy některé instituci, jako jsou protialkoholní ordinace či léčebně, manželské a předmanželské poradně, odboru péče o mládež, dopravnímu inspektorátu atd. Do druhé, kde je daleko větší počet těch, jejichž problém je znám nejvýše jejich nejbližšímu okolí, zejména rodině.

Závislost na alkoholu je směsí choroby a nedisciplinovanosti. Jde o chorobu, která život deformuje a zkracuje. I v abstinenci nedisciplinovanost přetrvává a dlouhodobý efekt léčby ohrožuje. Je třeba, aby se pacienti učili sebevládě a sebekontrolě, na kterou stačí. Na kontrolu pití nestačí. O to je alkoholismus horší, pokud se dostane mezi dospívající mládež. Ta mu může kolikrát bez problémů neomezeně holdovat. Avšak v tomto období si zcela vůbec neuvědomují možné rizika pro budoucí život, která alkohol způsobuje.

Ten, kdo se zabývá léčbou závislosti na alkoholu dnes a denně a po dlouhá léta, si otázku závislosti na alkoholu jako choroby již dávno neklade, klade si otázky jiné. Alkohololog a jeho spolupracovníci vědí, že osoba závislá na alkoholu vyžaduje nejen pozornost, ale i pomoc společnosti. Rok od roku se spotřeba alkoholu nejen u nás, ale i ve světě neustále zvyšuje a je třeba vyvíjet tlak a působit na společnost. Alkoholismus jako takový má kromě negativních účinků na zdraví, i souvislost s pácháním trestné činnosti. Kdy lidé pod vlivem alkoholu neovládají své myšlenky a činy. Je o to horší, že se neustále snižuje věková hranice těch, kteří pijí a porušují zákon. A proto je potřeba apelovat na ty, kteří jsou v nejbližším okolí školáků, a to na rodiče, školu, vrstevnickou skupinu a společnost.

Bakalářskou práci jsem rozdělil na část teoretickou a praktickou. V teoretické části popisují alkohol včetně historie, vznik alkoholu, příznaky i důsledky alkoholismu, samotnou osobnost alkoholika a možnosti léčby. V dalším sledu se obecně zaměřuji na kriminalitu a kriminalitu mládeže pod vlivem alkoholu. Poté je zde vypsáno paragrafové znění těch nejdůležitějších a nejčastěji páchaných trestných činů pod vlivem alkoholu. Teoretickou část zakončuje kapitola o spotřebě alkoholu v České republice.

V části praktické popisují výsledky dotazníkového šetření mezi studenty středních škol a porovnání mezi jednotlivými školami. Celkem bylo v dotazníku použito 15 otázek. Vyhodnocení otázek je zaměřeno na požívání a dostupnost alkoholu mezi mládeží, možnosti preventivního opatření v naší společnosti a páchání trestné činnosti pod vlivem alkoholu. Tento dotazník také potvrzuje či vyvrací tři předpoklady, které jsou uvedeny v úvodu praktické části. Závěry jsou shrnuty v grafické podobě. Dotazník jsem aplikoval na Střední škole hospodářské ve Frýdlantu, a to ve vzorku 50 dotazovaných bylo z části zemědělská a obchodní akademie a dalších 50 dotazovaných bylo zemědělské učiliště.

Cílem práce je také najít adekvátní odpověď na neustále se snižující hranici věku školáků, kteří pijí a mají s tímto fenoménem poslední doby problémy. V závěru jsou stručně shrnuty všechny výsledky zjištěné průzkumem, postřehy a odpovědi na cíle této práce. Dále jsou zde uvedeny návrhy a opatření, které by mohly dopomoci k řešení problematiky alkoholu a páchání trestné činnosti.

2 TEORETICKÉ ZPRACOVÁNÍ PROBLÉMU

2.1 Alkohol

Alkohol se dá obecně charakterizovat jako:

- potravina s vysokým energetickým obsahem
- pochutina jako součást mnoha nápojů
- jed, jehož toxický účinek se projevuje při akutním a chronickém předávkování
- omamný prostředek s vysokým potenciálem zneužívání
- prostředek na spaní, který uklidňuje a uvolňuje

Alkohol uvolňuje, uklidňuje, činí vše snadným, pozvedá náladu, potlačuje problémy, podporuje komunikaci, odstraňuje sexuální zábrany a navíc ještě mnoha lidem chutná. Přes zvyklosti konzumu se shledávají sociální skupiny a identifikují se sounáležitosti. V naší kultuře se ritualizované požívání alkoholu odehrává převážně na veřejnosti.¹

Tyto vlastnosti se dají potvrdit i z praxe, kdy většina lidí po požití skleničky je při nejmenším více komunikativní. S tou náladou je to individuální. Ovšem platí že, kdo se chce bavit, nepotřebuje k tomu alkohol.

Alkohol zařazujeme do drog měkkých, což jsou drogy s akceptovatelným rizikem, mezi které zařazujeme např. kávu, tabákové výrobky, produkty konopí. U alkoholu je tato hranice možná i trochu sporná. Podle negativního účinku nadměrného užívání alkoholu na tělesné a duševní zdraví alkohol patří na rozhraní měkkých a tvrdých drog.

2.1.1 Historie alkoholu

Alkohol se v lidské kultuře objevil před tisíci let poté, co člověk poprvé ochutnal tekutiny infikované kvasinkami, uvedl na svých internetových stránkách britský zpravodajský server BBC News, který shromáždil o alkoholu řadu více i méně známých faktů.

Recepty objevené na starodávných tabulkách dokazují, že Babylóňané holdovali pivu už 4300 let před naším letopočtem. Antičtí Řekové a Římané byli znalci vína a ve středověku se alkoholické nápoje pily jako bezpečná alternativa vody, která byla často kontaminovaná. V devatenáctém století hnutí za umírněnost začalo zobrazovat alkoholické nápoje coby zlo. V letech 1919 až 1933 Spojené státy zavedly prohibici, která alkohol zakázala a vedla ke vzniku

¹ GÖHLERT, Ch., KÜHN, F., Od návyku k závislosti, 1. Vydání, Praha: Euromedia Group, 2001, ISBN 80-7202-950-9, s.81

čilého černého trhu a pokoutních nálevení. V současnosti je konzumace alkoholu čím dál tím oblíbenějším společenským fenoménem.²

2.1.2 Vznik alkoholu a typy alkoholových nápojů

V běžné mluvě se pojem alkohol (nebo také líh) používá pro sloučeninu s chemickým názvem ethanol. Je to bezbarvá, čirá kapalina alkoholového zápachu, pálivé chuti. Takto by vám popsal alkohol chemik. Jinak by vám ho popsal člověk, který alkohol požívá. Jiný názor na alkohol by měl ten, kdo žije s člověkem, který alkohol požívá ve velké míře.

Alkohol jde vyrobit ze všeho, co má cukry (sacharidy) a škroby - z ovoce, obilí, brambor aj. Alkoholovým kvašením, za nepřístupu vzduchu z glukózy vzniká alkohol a kysličník uhličitý. Ze šťávy hroznů vyrobíte víno, z extraktu naklíčeného obilí a chmele pivo a destilací destiláty. Pivo a víno obsahují, vedle alkoholu, cukry, minerální látky, vitamíny, antioxydanty, flavonoidy a pivo navíc hořčiny (lupulin z chmele).

V těle je alkohol tráven (oxidován) enzymy zvanými alkoholázy až na kyselinu octovou. Schopnost trávit alkohol je však individuální a tolerance k alkoholu je pro každého jiná, přičemž nižší je u žen a mladých lidí.

Ethanol (alkohol, líh)

Chemický vzorec: $\text{CH}_3\text{-CH}_2\text{-OH}$

Je to bezbarvá, průzračná, lehce těkává, hořlavá a palčivě chutnající tekutina, typického "alkoholového" zápachu. Do organismu se dostává nejčastěji požitím. Poškozuje centrální nervový systém, cévy, činnost srdečního svalu, játra. Akutní otrava hrozí již při požití 6-8 g na 1 kg tělesné hmotnosti dospělého člověka, tzn. že takovou dávkou pro člověka o hmotnosti 70 kg je 420-560 g ethanolu. Pro organismus mladých lidí je nebezpečí alkoholu vyšší, např. pro děti, tj. populace do 15 let věku, hrozí akutní otrava již při dávce 3 g na 1 kg tělesné hmotnosti. Vzhledem k tomu, že pití alkoholických nápojů je mezi lidmi velmi rozšířeno a je nebezpečí, že by konzumovali ethanol, který se ve velkých množstvích spotřebovává v průmyslu a v laboratoři, dodává se pro tyto účely ethanol denaturovaný různými přísadami, jako např. pyridin, benzen. Tyto látky neškodí technologickému procesu v průmyslu ani v laboratoři, k němuž je denaturovaný alkohol použit, ale již v malých množstvích dodají ethanolu nepříjemný zápach i chuť.

² Internetový zdroj: ČTK, zpravodajství o zemích ES a o NATO, Název: *Alkohol se do lidské kultury dostal jako kvasinková nákaza*, ze dne 27.12.2005

Alkoholy, jejichž molekuly obsahují dvě -OH skupiny, se nazývají glykoly. Za laboratorních podmínek jsou to husté, viskózní kapaliny nasládlé chuti. V průmyslu se používají nejčastěji k rozpouštění plastických hmot, k výrobě barev a k přípravě nemrznoucích směsí (např. Fridex). K nejvýznamnějším představitelům patří ethylenglykol.

Typy alkoholických nápojů a jejich výroba

Pivo

Hlavní surovina pro výrobu piva je pražený ječmen, který se po přípravě máčením a zahříváním, kdy se oddělují zrna od plev a uvolňují se přírodní cukry obsažené v rostlině, suší v sušicí peci. Vzniklý slad se rozemele na prášek, smíchá se s horkou vodou, tím získáme rmut a po čerění sladinu. Sladina se vaří s chmelem, který dodá nejen hořkost a aroma, ale také pivo konzervuje a chrání před infekcí. Takto vzniká mladina, která se zchladí, smíchá s kvasinkami a nechá kvasit. Při kvašení se cukry mění na alkohol a oxid uhličitý. U různých typů piva se pak užívá jiný typ kvasinek a různá doba kvašení. Pivo má obvykle 2-4% alkoholu.³

Víno

Hlavní surovinou pro jeho výrobu je kvašená šťáva z hroznů (nebo z jiných plodin, v případě ovocných vín). Perlivé druhy, jako je šampaňské, procházejí druhotným kvašením, během kterého se vedlejší produkt, oxid uhličitý, udržuje v láhvi nápoje pod tlakem. Alkoholizovaná vína jako je cabernet, portské, madeira, vermut, jsou kombinace vín s brandy nebo jinými lihovinami a s příchutěmi. Víno obsahuje obvykle asi 10 - 12% alkoholu, alkoholizovaná vína až 20 %.

Lihoviny

Základem je již zkvašená kapalina. Principem pro výrobu lihoviny je fakt, že alkohol se vaří při nižší teplotě než voda, takže když se připravená tekutina zahřeje, alkohol se uvolní dřív, než se začne vařit roztok, ve kterém je obsažen. Tento alkohol je zachycen a zchlazen. Jeho charakter závisí na způsobu, jakým byla přivedena původní kapalina k varu. Pokud se vaří rychle a nepřetržitě, výsledkem je neutrální, chuťově nijak výrazná tekutina, jako je například vodka. Do těchto neutrálních lihovin se pak mohou přidat různé příchutě (jako jsou třeba jalovcové plody v případě ginu). Pokud je třeba zachovat zvláštní kvality původního kvašeného materiálu (např. hroznový základ pro brandy, ječmen a kukuřice pro skotskou whisky), vaří se pomaleji a výsledkem je tzv. ušlechtilá lihovina, která po destilaci musí zrát

³ Internetový zdroj: webové stránky o alkoholismu, *alkoholové psychózy*, ze dne 02.10.2006, www.alkoholismus.zbynekmlock.cz

několik let v sudech. Ale protože se tímto způsobem nemůže vyrobit nápoj lidové ceny, tak se obvykle “ušlechtilé” lihoviny nastavují těmi lacinějšími, neutrálními lihovinami. Zlehčováním destilátů kombinacemi různých, zpravidla tajných receptur, příchutí a bylin, se vyrábí likéry. Obsah alkoholu je pochopitelně mnohonásobně vyšší než u piva a vína, pohybuje se od 30 % celkového objemu až po 75 % u vysoce alkoholických destilátů.⁴

2.1.3 Závislost na alkoholu, alkoholismus

Alkohol je droga, působí především na nervovou soustavu, vyvolává změnu nálady. Většinou vzbuzuje dobrou náladu, družnost, sdílnost, uvolnění. U někoho vyvolává podrážděnost, agresivitu či depresi. Zhoršuje se kvalita vnímání, paměť, pozornost, kritičnost, odhad. Oslabuje vůli, snižuje zábrany a sebekontrolu, snižuje společenské napětí, zvyšuje sebevědomí.

Pokud sedíte v restauračním zařízení, tak stačí pozorovat ostatní kolem, jak se na nich pití alkoholového nápoje projevuje, ať už vzhledově či na náladě. Ovšem jsou i tací jedinci, kterých si člověk ani nemusí všímat a upozorní sami na sebe, zpěvem, hlasitou komunikací nebo v horších případech agresivitou.

Závislost vzniká jako následek dlouhodobého, pravidelného nadužívání alkoholu. Rozvíjí se zpravidla několik let, délka vývoje závislosti je individuálně různá.

2.1.3.1 Příčiny vzniku

Do problémů se závislostí se dostávají spíše lidé s určitým problémem - nejčastěji v rodině. V podstatě každá česká rodina má nějakou zkušenost se členem, který měl s alkoholem problém.

Mezi další příčiny pravidelného pití alkoholu bych zařadil psychické problémy jako je stres, který souvisí s nezdary rodinnými či pracovními. V dnešní době jsou hlavně v zaměstnání kladeny na zaměstnance neustále vyšší nároky a ne každý je s tím schopen se vypořádat. Nepřispívá tomu ani zvyšující se zadlužování rodin a tudíž i nutnost splácení dluhů.

Mezi mládeží se jedná u pití alkoholu také o pozitivní očekávání a neustále si něco dokazovat, tudíž kdo pije, ten je “IN”. Již v tomto věku také velmi záleží na samotné

⁴ Internetový zdroj: MediMedia Information spol. s r.o. *Edice rádce pacienta & rádce pro zdraví*, ze dne 25.9.2006 <http://www.medimedia.cz/>

osobnosti člověka. Zda se nechá strhnout ostatními a pije pak už pravidelně tzv. do němoty, či si zajde občas s přáteli na “1 či 2 pivka”.

Dalším nemalý vliv na pití a samotnou spotřebu alkoholu má reklama. Stejně jako na tabákové výrobky také na alkoholické nápoje existují reklamy. Nabízejí různé druhy piva, vína, koňaků. V reklamě je výrobek nabízen jako láhev v nadměrné velikosti, je umístěna tak, aby vynikla její viněta, nedaleko stojí třeba sklenička, do poloviny plná. Vybízí kupujícího k tomu, aby dal přednost právě této značce. Stejně jako u cigaret reklama slibuje přepychový život plný požitků, budete-li pít pravidelně nabízenou značku. Je až s podivem, kolik lidí se do takové pasti chytí.

Alkohol a geny

Má-li někdo mezi příbuznými muže alkoholika, je pětikrát pravděpodobnější, že se jím stane i on sám. U žen se genetický přenos alkoholismu zatím neprokázal. Psychologové však namítají, že některé děti alkoholiků se pití naopak brání více než ostatní, protože dobře vědí, co vše může alkohol napáchat.

2.1.3.2 Vývojové fáze závislosti na alkoholu

Fáze občasné konzumace.

Je to období, v kterém pijí lidé alkohol většinou ve společnosti. Pití přináší úlevu, euforii, dobrou náladu. Rizikovým mechanismem je zafixování zkušenosti, že alkohol přináší úlevu. Dotyčný požívá alkohol jako přívod tekutin a má na alkoholový nápoj chuť. Je to vlastně projev sociální konformity, v určitých sociálních vrstvách se stala i normou. Obvykle se pije v menších dávkách, takže stav opilosti je výjimečným důsledkem. Potřebné dávky alkoholu rostou zejména v momentě, kdy se problémy nakumulují a člověk se je ani nepokouší řešit. V tomto období se vytváří psychická závislost, zvyšuje se tolerance.

Fáze prodromální, varovná

Alkohol pomáhá zvládat stresové situace, člověk se cítí výkonnější a sebejistější, bez problémů přijímá různá rizika. Ale k tomu, aby byl schopen takto fungovat, potřebuje pít stále víc. V důsledku déleodobě zvýšené konzumace stoupá tolerance k alkoholu, a proto dochází ke zvyšování dávek, eventuálně jsou častější. Někdy pije sám, případně tajně. Nad svým pitím občas ztrácí kontrolu a opije se. Alkoholové výpadky paměti (palimsety), kdy si nepamatuje,

co v této době dělal, signalizují, že své jednání už plně neovládá. V této fázi si začíná uvědomovat svou potřebu alkoholu a to vše pocítuje jako nepříjemné varování.⁵

Fáze kritická, rozhodná

Pokračuje růst tolerance k alkoholu a v závislosti na tom i míra jeho konzumace. Např. pacient závislý na alkoholu udává, že “dřív pil 5 piv, nyní 15 až 20 piv a litr rumu přes den”. Takový člověk přestává být schopen svoje pití regulovat, stavy opilosti jsou stále častější, objevují se alkoholické amnézie, nepamatuje si, co v opilosti dělal. I když si po vystřízlivění dělá výčitky, ani příště se nedokáže ovládat. Není toho schopen, i když by rád, a někdy se o to pokouší. V tomto stádiu ztrácí kontrolu nad svým pitím, nedovede pít s mírou. Stal se závislým, potřebuje alkohol denně, neobejde se bez něj, ať už byla jeho primární motivace k pití jakákoliv. Alkohol mu přestal poskytovat tak žádoucí pocity jako dřív, ale kdyby se nenapil, cítil by se tak špatně, že by dlouho abstinovat nevydržel. Svou závislost si nechce přiznat, je přesvědčen, že by dokázal přestat pít (i když občas si připustí pochybnosti). Osciluje mezi střízlivým stavem, v němž je odhodlán svoje chování změnit, a porušováním tohoto rozhodnutí, které může být spojeno s následným sebeobviňováním a výčitkami.

Užívání alkoholu vede ke vzniku různých problémů, zejména sociálního charakteru, např. ke konfliktům v rodině a na pracovišti. Alkoholik na ně reaguje obrannou racionalizací. Dává přednost společnosti lidí, kteří rovněž pijí a nic mu nevyčítají. Pod vlivem alkoholu se začínají měnit některé osobnostní vlastnosti. Dochází ke změně hodnotového systému, k oploštění zájmů i vztahů k lidem.

Pětačtyřicetiletý A.P. při vyšetření mimo jiné uváděl: pije již pětadvacet let, k pití ho donutila hlavně žena svou frigiditou. Ukájel se proto v pití. V posledních dvou letech se v opilosti dostavovala „okénka“. Měnil zaměstnání, propouštěli ho, protože měl hodně zameškaných směn. V posledním půlroce nepracoval vůbec, protože ho nikde nechtěli vzít do práce. Neplatil proto výživné na děti. Sliboval ženě, že jí peníze dá, ale žádné neměl. Proto se celá záležitost dostala k soudu. Uvádí, že není alkoholik, když bude chtít, tak s pitím přestane, dokáže to i bez cizí pomoci. Podle zprávy zaměstnavatele byly na něho v poslední době stále stížnosti pro jeho častou opilost, vypůjčoval si od spolupracovníků peníze a nevracel je.⁶

⁵ VÁGNEROVÁ, M., Psychopatologie pro pracovníky policie a vězeňské služby, 2. díl, 1. vydání, vyd. Technická univerzita v Liberci, 2003, ISBN 80-7083-703-9, str.71

⁶ DUŠEK, K., JANÍK, A., Drogy a společnost, vyd. Avicenum, Praha 1, 1. vydání, 1990, ISBN 80-201-0087-3, s.63

Fáze terminální, období úpadku

V důsledku poškození funkce jater se tolerance k alkoholu začíná snižovat. Takový člověk se rychleji opije, ale bez alkoholu nevydrží. Pije prakticky nepřetržitě, první dávku si dává hned ráno. V této fázi se objevují psychické i somatické poruchy, podmíněné dlouhodobým abúzem alkoholu. Sociálně adaptační problémy a konflikty s lidmi jsou stále četnější a závažnější. Postoj okolí je jednoznačně negativní, odmítavý a odsuzující. Důsledkem je sociální izolace, kontakty s lidmi se nakonec omezují na kohokoli, kdo je ochoten jej přijmout. Toto stádium je typické stavy bezmocnosti, alkoholik si uvědomuje svou neschopnost zvládnout tuto závislost. Má potíže, když pije i když nepije. Pokračuje tělesné i psychické chátrání a úpadek v sociální oblasti.⁷

Stádia opilosti

povzbudivé – oživení, dobrá nálada, veselost, sdílnost, snížení zábran, horší logika, často netaktnost, agresivita;

uspávací – původní oživení je vystřídáno únavou a spánkem, závratě, zvracení.

Těmto lidem se běžně stává, že po nějaké době usnou i klidně v restauračním zařízení u stolu.

omamné – při velmi těžké opilosti, ochrnuje pohyby a dýchání;

dušivé – ztráta vědomí, může skončit až smrtí. Toto stádium je nejzávažnější a bohužel i velmi časté, hrozí zde smrt udušením ve spánku či bezvědomí. Minimálně 2-3 krát do roka slýchávám o takovémto úmrtí.

2.1.4 Osobnost alkoholika

Pozvolný sestup úrovně až úpadek (degradace). Zprimitivnělá osobnost, ochuzená o vyšší city a zájmy. Sklon k obhroublosti, nespolehlivosti, mnohdy lhostejnost k osudu vlastní rodiny. Náročné životní situace řeší únikem k alkoholu, život na emoční dluh. Nežádoucí postoje ke společnosti a hodnotám. Snížená pracovní schopnost a uplatnění až invalidita.

Alkohol v krvi v promile

0,4 určitý pocit uvolnění, vyšší riziko úrazů

0,6 změny nálady např. (veselost), zhoršený úsudek, zhoršené rozhodování

0,8 pocity tepla, rozjařenost, povznesenost, menší zábrany, horší sebeovládání, horší

⁷ VÁGNEROVÁ, M., Psychopatologie pro pracovníky policie a vězeňské služby, 2. díl, 1. vydání, Liberec: Technická univerzita, 2003, ISBN 80-7083-703-9, str.72

- postřeh, podstatně vyšší riziko úrazů a nehod při řízení
- 1,2 vzrušení, emoční projevy, povídavost, možnost nekontrolovaného impulsivního jednání
- 1,5 zmatenost, přihlouplost, setřelá řeč, možnost agrese
- 2,0 výrazná opilost, obtížná řeč, dvojité vidění, poruchy paměti
- 3,0 možnost bezvědomí
- 4,0 a více – bezvědomí, možnost smrtelné otravy

2.1.4.1 Projevy abstinence

Příznaky by se dali rozdělit do dvou částí, na brzké a dlouhodobé

Brzké

mezi tyto příznaky patří - alkohol v dechu

špatná pohybová stabilita
bolesti hlavy
zarudlé oči
nesrozumitelná výslovnost

Dlouhodobé

mezi příznaky patří - ospalost
častější úrazy
okénka, kdy si nepamatuje co dělal
svalový třes
tělesné nemoci
snížená schopnost se ovládat

2.1.5 Důsledky alkoholové závislosti

Zneužívání alkoholu a drog a závislost na nich je zdrojem problémů zdravotních, sociálních a psychických. Důsledky postihují nejen toho, kdo je zneužívá, ale jeho především blízké okolí.

Je významným faktorem, který se podílí na páchání trestné činnosti. Jejich účinek posiluje chování, kterého by se člověk jinak nedopustil (uvolňuje zábrany, pachatelé si dodávají odvalu k trestné činnosti). Čím více je člověk potřebuje a je na nich závislý, tím méně je schopen si na ně v regulérním zaměstnání vydělat. Peníze přitom víc a víc potřebuje i

za cenu trestné činnosti. Závislého člověka je snadnější zneužívat, ovládat, manipulovat s ním. Alkohol a drogy proto snadno na sebe nabalují další trestnou činnost.

Alkohol je naší tradiční a stále z hlediska rozsahu problémů a jejich důsledků nejzávažnější drogou.

Psychické a somatické poruchy, podmíněné dlouhodobým zneužíváním alkoholu

Dlouholetým působením alkoholu na lidský organismus, zejména na centrální nervový systém, vznikají různé psychické a somatické poruchy.

Alkoholový abstinenční syndrom vzniká jako reakce na snížení či vynechání potřebné dávky. Závislý jedinec reaguje úzkostí, neklidem, depresivní nebo podrážděnou náladou, bývá malátný, mívá vegetativní potíže (pocení, nevolnost), třes a bolesti hlavy. Abstinenční syndrom je důkazem existující metabolické závislosti na alkoholu.

Alkoholový abstinenční syndrom s deliriem

Je to akutně vzniklé psychické onemocnění, při kterém je porucha vědomí různé intenzity. Objevují se sluchové a zrakové halucinace. Zrakové halucinace jsou charakteristické vidinami malých zvířat, vidění je černobílé (bílé myšky). Někdy jsou to vidiny velmi živé, postižený se jich bojí, snaží se před nimi uprchnout: je proto neklidný, úzkostný, má vystrašený výraz. Nápadná je zvýšená sugestibilita – čte např. z čistého papíru. Delirium trvá obvykle 3-4 dny a končí dlouhým, hlubokým spánkem. V některých případech dochází vlivem neklidu ke značnému vyčerpání a delirium může mít smrtelný konec. Častěji se vyskytuje u alkoholiků, kteří pijí destiláty nebo podomácku vyráběné lihoviny.⁸

Amnestické alkoholové poruchy a demence dlouhodobé nadužívání alkoholu vede k poškození CNS, které se projevuje poruchou paměti a postupným úpadkem inteligence. Do této kategorie patří **Korsakovův syndrom**, který popsal v roce 1887 psychiatr S. Korsakov. Tento syndrom vzniká u dlouhodobých alkoholiků. Mezi příznaky se řadí hrubé poruchy paměti, výpadky paměti jsou nahrazovány smyšlenkami a postupně dochází k demenci. Demence je charakteristická úbytkem intelektových a rozumových schopností a dále poruchami orientace. Kromě změn psychických dochází k nervovým poruchám. Někdy se můžeme setkat i s prostou demencí, ta se vyskytuje u alkoholiků mladšího věku.

⁸ DUŠEK, K., JANÍK, A., Drogy a společnost, vyd. Avicenum, Praha 1, 1. Vydání, 1990, ISBN 80-201-0087-3, s. 65

Alkoholová psychóza a halucinóza, vzniká rovněž jako reakce na snížení dávky alkoholu. Charakterizují ji především sluchové a zrakové halucinace, které se vyskytují hlavně v noci, má děsivé sny. Pacient je při nich značně úzkostný. Po jejich odeznění si přibližně pamatuje, co halucinoval. Často jsou to hlasy jiných lidí diskutující o postiženém.

Psychické změny

Závislost na psychoaktivních látkách a jejich abúzus mění psychické projevy, a v souhrnu celou osobnost takového jedince. Dlouhodobé užívání takových látek může vést až ke vzniku tzv. organického psychosyndromu, tj. psychických změn, které jsou vyvolány nějakým poškozením mozku. Změny psychiky mohou být různé.⁹

Změny emočního prožívání. Nadměrná konzumace alkoholu ovlivňuje celkové ladění. Posiluje tendenci k výkyvům nálad, emoční dráždivosti. Až afektivní výbušnosti, mnohdy spojené s agresí. Je příčinou častější dysforie, zvyšuje se sklon k úzkostnému prožívání, depresivnímu ladění, roste podezíravost a nedůvěřivost. Dochází k vyhasínání emočních vztahů k lidem, k odcizení, osamělosti a pocitům prázdnoty. Mění se celkový vztah ke světu, postupně v něm převažuje lhostejnost a apatie. Emoční prožívání ovlivňují jak nepříjemné abstinenční příznaky, tak negativní, odmítavé reakce okolí.

Změny v oblasti kognitivních procesů. Dlouhodobé užívání psychoaktivních látek zhoršuje schopnost koncentrace pozornosti, paměťové funkce a mění způsob myšlení. Látky s psychotropním účinkem mění vnímání a zpracování informací, pod jejich vlivem uvažuje člověk jinak, často ne zcela adekvátně. Z toho vyplývá narušení orientace v okolním světě a v sobě samém, a s tím souvisí i nepřiměřený způsob reagování. V důsledku užívání některých psychoaktivních látek může dojít až k celkovému úbytku kognitivních schopností, k demenci. Zde je zřejmá souvislost se vznikem organického psychosyndromu a prohlubujícím se poškozením CNS, např. při inhalaci organických rozpouštědel.¹⁰

⁹ VÁGNEROVÁ, M., Psychopatologie pro pracovníky policie a vězeňské služby, 2. díl, 1. vydání, vyd. Technická univerzita v Liberci, 2003, ISBN 80-7083-703-9, str.80

¹⁰ VÁGNEROVÁ, M., Psychopatologie pro pracovníky policie a vězeňské služby, 2. díl, 1. vydání, vyd. Technická univerzita v Liberci, 2003, ISBN 80-7083-703-9, str.81

Vlastní potíže přičítají jiným lidem či okolnostem. Svět se jím jeví jako ohrožující a nespravedlivý. Občas jsou schopni si přiznat svou chybu, ale neschopni s tím něco dělat. Projevuje se u nich kolísající sebehodnocení, projevy pocitů méněcennosti, sebelítosti, ale i nadměrného sebevědomí.

Změny v oblasti chování. Ubývá vůle, ztrácí se schopnost sebeovládání. Zúžení motivace a dominantní zaměření na získání alkoholu se projevuje egocentrickým chováním, nedostatkem ohledu k jiným lidem a často generalizovanějším úpadkem sociálních kompetencí. Ubývají zábrany a v důsledku toho reagují takoví lidé stále často nepřiměřeným způsobem, např. agresivně. Mnohé z těchto projevů mohou být i obrannými reakcemi.

Osobnostní změny mohou být různé, neexistuje žádná typická osobnost alkoholika. Tyto nápadnosti mohou být jak příčinou, tak důsledkem abúzu alkoholu. Bylo zjištěno, že jde o dvě osobnostní dimenze: první lze označit jako narušení sebekontroly, které se projevuje nezdrženlivostí, impulzivitou, nekonformností a zvýšenou dráždivostí, spojenou s vysokou potřebou vzrušení. U těchto lidí se alkohol stává součástí jejich životního stylu. Druhou dimenzí je převaha negativního emočního ladění, které se projevuje přetrvávajícími pocity napětí, zvýšené úzkostnosti a sklonu k depresivním náladám. Alkohol se v tomto případě stává prostředkem ke zvládnutí nepříjemných prožitků.

2.1.6 Léčba alkoholové závislosti

Člověk, který se chce odnaučit pít, potřebuje odbornou pomoc, může se léčit ambulantně, tedy například u psychiatra či psychologa, nebo ústavně třeba v léčebně, která má na to specializovaný program. Fungují také svépomocné kluby. Léčba je dlouhodobá a probíhá v prostředí terapeutické komunity, tedy mezi lidmi s podobným problémem.

Jak dlouho trvá? "Hodně záleží na tom, jak je člověk poškozen pitím, jak dlouhá je jeho kariéra, jestli má na co navazovat před pijáckou kariérou a tak dále. Nepřesně můžu říci, že většinou to nejcitlivější období trvá jeden až dva roky, u někoho déle. Bohužel, k čemu se člověk dopracovával léta, toho se za jeden den nezbaví," dodává ředitel psychiatrické léčebny.¹¹

¹¹ Deník Metro, Léčba alkoholismu je běh na hodně dlouhé trati, dne 29.09.2006, Praha: Zirkon Office Center

Po celé republice se konají také setkání anonymních alkoholiků. Ve skupinách zde závislí na alkoholu řeší svůj problém, jediným a společným tématem je tu alkohol. Cílem je přestat pít a pomáhat ostatním, kteří se dostali do stejné situace.

Protialkoholní a protidrogové poradny

Člověk, který hledá pomoc kvůli nadměrnému pití alkoholu nebo užívání drog či kouření, má možnost si vybrat mezi větším množstvím nabídek. Pokud se pro takový krok teprve rozhoduje a nechce zatím vyjít z anonymity, může využít služeb speciální linky důvěry. Jestliže se rozhodne vyhledat odborníka osobně, může navštívit tzv. AT poradnu (AT = alkohol a jiné toxikomanie). Pro mladé lidi vznikají také kontaktní centra tzv. "K", které je možno navštívit i bez předchozího objednání. Centra umožňují i nezávaznou návštěvu, při níž lze využít nabízeného občerstvení zdarma (káva, čaj, polévka), včetně možnosti umýt se a odpočinout si. A pokud chce návštěvník kontaktního centra o svých potížích hovořit, je zde k dispozici pracovník, s nímž je možné rozhovor vést a hledat takovou cestu, která odpovídá jeho aktuálním potřebám a možnostem.¹²

Stacionář

Je to mezistupeň mezi ambulantní a ústavní léčbou. Slouží k upevnění a ustálení výsledků léčby. Existují stacionáře denní a noční.

Denní stacionář – Pacient dochází na léčbu asi jako dárce. Přijde např. v 7,30 a odchází v 15,30. Většinou bývá v pracovní neschopnosti. Minimálně týden denního stacionáře se nabízí pacientům v závěru léčby, aby se jim usnadnil přechod k normálnímu životu. Denní stacionáře mohou fungovat samostatně nebo při ambulantních zařízeních. Výhodou je trvalý kontakt s rodinou, omezení jsou podobná jako u ambulantní léčby: těžší zdravotní nebo psychiatrická komplikace a hromadící se problémy i při upřímné snaze.¹³

Noční stacionář - je zařízení, do kterého pacient přichází večer a z něhož odchází ráno. Je zvláště vhodný pro osoby, které chtějí nebo musí při léčbě docházet do zaměstnání a nemají např. přechodně kde bydlet - při rozpadu rodiny nebo nevhodném rodinném prostředí.

¹² Internetový zdroj: Květenská, D., Kde hledat pomoc v krizových situacích, Policie východočeského kraje, ze dne 25.2.2007, <http://www.mvcr.cz/aktualit/regiony/hradec/prevence/kontakty.html>

¹³ NEŠPOR, K., *Týká se to mne? Jak překonat problémy s alkoholem*. 1.vyd., Praha: Sportpropag, 1992, s. 92

2.1.7 Prevence problémů působených alkoholem

Člověk se alkoholikem nerodí, ale stává se jím. Proto je důležitá prevence v boji proti alkoholismu. Spočívá jak v řešení příčin společenských, tak individuálních.

Prevence v naší společnosti je asi jedno z nejlepších opatření, které mohou snížit samotnou spotřebu alkoholu a tudíž se i lépe vypořádat s alkoholismem a kriminalitou.

Při preventivních opatření by se mělo hlavně začít v té nejzákladnější skupině, a to rodině. Rodiče by si měli tyto hrozby v životě uvědomit a působit pozitivně na své děti a od koho jiného by měli děti pochytit to pozitivní než od rodičů.

Rozhodně by rodiče neměli podceňovat opilost a otravu alkoholem u dětí. K těžké otravě s ohrožením života může u dětí dojít i po poměrně malých dávkách alkoholu. Pokud k něčemu takovému dojde, rozhodně je třeba zavolat lékaře. Dále dát třeba i pozor na sladké ústní vody obsahující alkohol. Malým dětem mohou zachutnat a po vypití takového roztoku alkoholu se mohou dostat do těžkého stavu. V žádném případě se nesmí nechávat doma uzavřené (natož otevřené) láhve s alkoholickými nápoji, leda by byly dobře zamčené.

Většina dospělých v České republice alkohol v té či oné podobě pije. Je důležité, aby rodiče dávali dětem jasně najevo, že pro děti a dospělé platí jiná pravidla: to, co mohou ve vztahu k alkoholu dospělí, je pro děti naprosto nepřípustné. O tom, že je takové pravidlo užitečné, svědčí následující výzkum prováděný ve Švédsku: Děti z rodin, kde rodiče dětem doma zakazovali pít alkoholické nápoje, pily alkoholické nápoje méně, i když byly mimo dohled rodičů. Rodiče tak svým zákazem dávali najevo, že považovali vyhýbání se alkoholu u dětí za důležitou věc.

Nikdy nepít před dětmi alkohol rizikovým způsobem (tím se myslí např. řízení auta pod vlivem alkoholu nebo opíjení se). Pokud by chtělo dítě napodobit rodiče, mohlo by to s ním dopadnout velmi špatně. Jestliže má někdo z dospělých v rodině s alkoholem nezvládnutý problém, měl by se jít léčit, ať už s ohledem na sebe nebo na své děti.¹⁴

2.2 Alkohol a trestná činnost

Mezi skutečnostmi, které vytvářejí podmínky pro páchaní trestné činnosti, zaujímá zvláštní místo alkoholismus. Je všeobecně známo, že v důsledku požívání alkoholu je pácháno mnoho závažných trestných činů.

¹⁴ NEŠPOR, K., CSÉMY, L., „Průchozí“ drogy, Co by měli vědět rodiče a další dospělí, kteří se starají o děti a dospívající, 1.vyd, Praha: Státní zdravotní ústav a nakladatelství Fortuna, 2002, s. 28

Boj s alkoholismem je vážným směrem v boji s trestnou činností obecně. Zde je nutno využívat celé škály opatření, počínaje rozjasňovací činností, protialkoholní propagandou až po využití tvrdých opatření státního donucení používaných v boji proti alkoholismu, včetně nucené ústavní protialkoholní léčby.

Zneužívání alkoholických nápojů se nyní stalo celospolečenským problémem. Je to jev, který se uznává jako charakteristický pro současnou rozvíjející společnost. K rozšíření pití alkoholických nápojů přispívají i rozsáhlé společenské přeměny, industrializace a urbanizace životního prostředí, které jsou příčinou migrace obyvatelstva, zpřetrhání dosavadních společenských vazeb, změn v hodnotových systémech, odmítání dosavadních příkazů a zákazů.

U člověka dochází po požití alkoholu k snížení morálních zábran a k uvolnění podkorových center. Podle novějších prací alkohol nejen utlumuje vyšší centra, ale i stimuluje tím, že ovlivní biochemii katecholaminů. Proto dochází, zejména u predisponovaných osob, k agresivnímu jednání, od kterého je již blízko k trestným činům násilné povahy. Jsou to činy výtržnictví, útoku na veřejného činitele, rvačky, ublížení na zdraví, znásilnění a vraždy. Spáchané trestné činy se vyznačují surovým jednáním, agresivitou a bezohledností. Jinou skupinu tvoří majetkové trestné činy, zanedbání povinné výživy, příživnictví a činy proti pracovní kázní.

Kriminogenní vliv alkoholu

Při zkoumání kriminogenní role alkoholu je třeba věnovat pozornost i jeho rozmanitému charakteru. Spojení mezi alkoholem a trestnou činností se projevuje v tom, že alkohol může vystupovat jako okolnost upevňující předchozí záměr a rozhodnutí spáchat trestný čin, nebo dovést k trestné činnosti člověka, který by se jí v střízlivém stavu nedopustil.

Toto spojení je zjevné také z toho, že se podnapilé osoby často stávají oběťmi trestné činnosti. Lze zvážit, zda je možno zformulovat určitá porovnání případné vazby při opačném situování těchto činitelů. Jde především o odpověď na otázku, zda je trestná činnost stimulatorem požívání alkoholu nezletilými. Zdá se, že můžeme dát kladnou odpověď. Výzkumy totiž ukazují, že první spáchané krádeže vedou k počátkům požívání alkoholu nezletilými. Vezme-li se v úvahu, že ve skladbě trestné činnosti nezletilých zaujímají krádeže přední místo, má tvrzení o předstihu trestné činnosti v poměru k požívání alkoholu nezletilými velký význam. Podle toho je také třeba situovat jak vliv alkoholu, tak trestnou činnost při posuzování fází a etap projevů procesu společenského "vybočení" nezletilých. Ze

zásady se totiž v tomto procesu uvádějí postupně za sebou zanedbávání školní docházky a působení výchovných potíží, tuláctví, útoky z domova, pití alkoholu, přebývání ve společnosti zdemoralizovaných vrstevníků, zařazování do "part" a páchání krádeží.

2.2.1 Trestná činnost mládeže

Trestná činnost dětí a mladistvých se v mnoha ohledech liší od trestné činnosti ostatních věkových skupin pachatelů. To je dáno stupněm psychického a somatického vývoje, vlastnostmi, zkušenostmi i motivy k páchání trestné činnosti. Mládež páchá trestnou činnost často se spolupachateli a ve skupině. Trestná činnost je ve většině případů páchána živelně pod vlivem momentální situace (převládá emotivní motivace oproti rozumové). Impulsem pro trestnou činnost je v řadě případů alkohol, případně jiná návyková látka zvyšující agresivitu a nepřiměřené reakce. Příprava trestné činnosti je nedokonalá, obvykle schází prvek plánování, častá je i nedostatečná příprava vhodných nástrojů ke spáchání trestného činu. Trestná činnost se vyznačuje neúměrnou tvrdostí, která se projevuje devastací, ničením předmětů a znehodnocením zařízení.¹⁵

Některé znaky způsobu páchání trestné činnosti souvisejí se somatickými znaky pachatele, např. vyšší rychlostí pohybu, mrštností, obratností, menší postavou a nižší váhou. Výběr předmětu útoku je určován jiným hodnotovým systémem než u dospělých. Mladí pachatelé často odcizují předměty, které momentálně potřebují, nebo které se jim vzhledem k věku líbí (např. automobily, motocykly, videa, televizory, oblečení, zbraně, nože, alkohol, cigarety, léky apod.). Věci získané z trestné činnosti bývají rozdělovány ve skupině. Finanční prostředky se zpravidla utrácejí společně. Při dělení je patrná hierarchie a podíl na spáchané trestné činnosti.

2.2.1.1 Příčiny delikventního chování mládeže

K nejtypičtějším příčinám patří dysfunkční rodina, změna opatrovnických vztahů v dětství a dospívání (např. umístění do ústavní výchovné péče), problémy související se školní docházkou, ztroskotání v povolání, generační úpadek, nízký sociální statut, sociální a kulturní vyloučení, nestrukturovaný volný čas trávený převážně mimo rodinu a s vrstevníky, poruchy chování a nezvládnutelnost, snížený intelekt, drogová a alkoholová závislost, extremistické postoje apod.

¹⁵ Internetový zdroj: Kriminalita a delikvence, Informační centrum pro mládež, Uherské Hradiště, ze dne 25.09.2006, <http://www.icm.uh.cz/str/socialnepatologickejevy/socialne-patologicke-jevy/kriminalita-a-delikvence>

Specifický vliv na šíření sociálně patologických jevů mezi mládeží má nepochybně i rychlost kulturních a sociálních změn probíhajících v České republice. Tyto změny předstihují přirozený generační posun v řadě životních postojů, zkušeností a zvyklostí. Dosavadní sociální hodnoty a standardy jsou odmítány a pro nové chybí nejenom podmínky, ale zejména odpovídající diferencované a přístupné vzory s jasnější strukturou. Do osobního, rodinného i sociálního života se negativně promítá i identifikace s nevhodnými vzory postojů a chování, destabilizace stávajících norem a hodnot, a s tím spojený stres a nejistota. Výsledkem je zdání, že všechno je možné (případně, že nic není nemožné). Tato situace tak s sebou přináší řadu sociálně patologických důsledků - např. netrpělivou snahu rychle se přiblížit novému životnímu stylu. Ten je ovšem některými osobnostně nezralými jedinci chápán pouze jako soubor hmotných znaků, jichž je třeba dosáhnout, a to i za cenu nelegitimních metod, včetně trestné činnosti.

2.2.2 Druhy trestných činů páchaných pod vlivem alkoholu

Trestnou činnost, související s alkoholem, je možné rozdělit podle Karabce do těchto kategorií:

1. Trestné činy a přečiny, u nichž je konzumace nebo opatřování alkoholu znakem skutkové podstaty. Patří sem trestný čin opilství podle § 201. Nejčastěji je postihováno řízení motorových vozidel po požití alkoholu. Do této skupiny patří i nedovolená výroba lihu (§ 194 tr.zákona) a trestný čin podávání alkoholických nápojů mládeži (§ 218 tr. zákona).
2. Trestné činy a přečiny, u nichž se výrazně projevuje vliv alkoholu na potlačení sociálních a morálních zábran a iniciační účinek alkoholu. Zde jsou nejčastějšími trestnými činy: výtržnictví, útok na veřejného činitele (§ 202, 155/156 tr. zákona), rvačky (§ 225), trestný čin)myslného ublížení na zdraví (§ 221,222), trestné činy znásilnění (§ 241) a vraždy (§ 219).
3. Trestné činy a přečiny jinak související s požíváním alkoholu. Do této kategorie můžeme zahrnout trestný čin příživnictví (§ 203 tr. zákona), zanedbání povinné výživy (§ 213) zanedbání povinné výchovy mládeže (§ 217 tr. zákona), některé majetkové trestné činy. Při těchto činech může hrát roli dlouhodobé požívání alkoholu v celkové morální a sociální degradaci pachatele.¹⁶

¹⁶ SKÁLA, J., a kolektiv, Závislost na alkoholu a jiných drogách, 1. vyd., Praha: Avicenum, 1987, s. 124, 08-077-87

Vzhledem k tomu, že pracuji na hraničním přechodu s Polskem, tak během své praxe nepříjdu často do kontaktu s trestnou činností pod vlivem alkoholu. Ale pokud se tak stane, týká se to převážně polských občanů, kteří se u nás napijí a poté nejsou schopni se sebeovládat. Většinou to končí malými krádežemi, ale stane se, že musíme jít do restauračního zařízení, kde jsou rvačky.

Zákonné definice nejčastějších trestných činů páchaných pod vlivem alkoholu

Ohrožení pod vlivem návykové látky, nejčastěji řízení pod vlivem alkoholu

Opilství

§ 201a Trestního zákona (č. 140/1961 v platném znění)

(1) Kdo se požitím nebo aplikací návykové látky nebo jinak přivede, byť i z nedbalosti, do stavu nepřičetnosti, v němž se dopustí jednání, které má jinak znaky trestného činu, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až osm let; dopustí-li se však jednání, které má jinak znaky trestného činu, na který zákon stanoví trest mírnější, bude potrestán oním trestem mírnějším.

(2) Ustanovení odstavce 1, jakož i § 12 se neužije, přivedl-li se pachatel do stavu nepřičetnosti v úmyslu spáchat trestný čin, nebo spáchal trestný čin z nedbalosti, která spočívá v tom, že se přivedl do stavu nepřičetnosti.¹⁷

Krádež

§ 247 Trestního zákona

Krádež

(1) Kdo si присvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a

- a) způsobí tak škodu nikoli nepatrnou,
- b) čin spáchá vloupáním,
- c) bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí,
- d) čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, nebo
- e) byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu nikoli malou.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo
- b) způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.

(4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu.¹⁸

Útok na veřejného činitele

§ 155 Trestního zákona

(1) Kdo užije násilí

- a) v úmyslu působit na výkon pravomoci veřejného činitele, nebo
- b) pro výkon pravomoci veřejného činitele, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 se zbraní,
- b) ublíží-li takovým činem jinému na zdraví, nebo
- c) způsobí-li takovým činem větší škodu.

(3) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na osm až patnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

§ 156

(1) Kdo jinému vyhrožuje usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu

- a) v úmyslu působit na výkon pravomoci veřejného činitele, nebo
- b) pro výkon pravomoci veřejného činitele, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(2) Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 se zbraní.¹⁹

¹⁷ Intranetový zdroj, ASPI, Trestní zákon, 140/1961 Sb., ze dne 29. listopadu 1961, v platném znění

¹⁸ Intranetový zdroj, ASPI, Trestní zákon, 140/1961 Sb., ze dne 29. listopadu 1961, v platném znění

¹⁹ Intranetový zdroj, ASPI, Trestní zákon, 140/1961 Sb., ze dne 29. listopadu 1961, v platném znění

Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci

§ 196

- (1) Kdo skupině obyvatelů vyhrožuje usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.
- (2) Kdo užije násilí proti skupině obyvatelů nebo jednotlivci nebo jim vyhrožuje usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu pro jejich politické přesvědčení, národnost, příslušnost k etnické skupině, rasu, vyznání nebo proto, že jsou bez vyznání, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.
- (3) Stejně jako v odstavci 2 bude potrestán, kdo se spolčí nebo srotí k spáchání takového činu.

§ 197a

- (1) Kdo jinému vyhrožuje usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem.
- (2) Odnětím svobody až na dvě léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti.²⁰

Podávání alkoholických nápojů mládeži

§ 218

Kdo soustavně nebo ve větší míře podává osobám mladším než osmnáct let alkoholické nápoje, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.²¹

²⁰ Intranetový zdroj, ASPI, Trestní zákon, 140/1961 Sb., ze dne 29. listopadu 1961, v platném znění

²¹ Intranetový zdroj, ASPI, Trestní zákon, 140/1961 Sb., ze dne 29. listopadu 1961, v platném znění

2.3 Spotřeba alkoholu v ČR

S pitím alkoholu má problémy asi každý desátý dospělý Čech. Odhaduje to doktor Petr Popov, primář oddělení léčby závislosti Všeobecné fakultní nemocnice v Praze.

Přibližně 300 000 Čechů se již podrobilo protialkoholnímu léčení a další zájemci jsou evidováni.

V pití alkoholu České republiky patří čtvrtá příčka v Evropě. Před námi jsou jen obyvatelé Lucemburska, Portugalska a Irska. Alespoň tak to vyplývá z údajů, které před rokem a půl zveřejnila Světová zdravotnická organizace v publikaci, kde porovnávala pití alkoholu ve 118 zemích světa šesti kontinentů. Podle této studie Češi spotřebují deset litrů čistého alkoholu na jednoho obyvatele včetně kojenců. Pokud se berou v úvahu obyvatelé nad 15 let, pak je to 14,9 litrů čistého alkoholu za rok. V Lucembursku na dospělého člověka připadá 17,1 litru čistého alkoholu, v Portugalsku 16,6, v Irsku 15,8.

Nejméně si dopřávají skleničku alkoholu v Norsku, kde spotřeba za rok na jednoho dospělého obyvatele činí pět litrů.

Nejvíce pijí muži ve středním věku

Evropská studie spotřeby alkoholu porovnávala údaje národních studií. Z české vyplynulo, že za posledních 50 let s výjimkou krátkého období poloviny 80. let spotřeba stále stoupá a až nyní se trošku zastavuje. Většinu ze spotřeby čistého alkoholu v přepočtu vypijeme v pivu, ale třetinu i v destilátech, což je zvlášť nebezpečné. Nejvíce pijí muži ve středním věku od 35 do 44 let. Naopak muži ve věku 18 až 24 let pijí nejméně. U žen je nejnižší spotřeba ve věku nad 54 let.

"Vyšší spotřeba alkoholu ve středním věku zřejmě souvisí s tím, že v tomto životním období jsou lidé na vrcholu svých fyzických sil, mají již odrostlejší děti a zpravidla jsou i po ekonomické stránce zajištěni," říká Ladislav Csémy, vedoucí Laboratoře pro studium závislosti Psychiatrického centra v Praze. Třetina dospělých mužů a deset procent žen pije alkohol v dávkách, které jim mohou zdravotně uškodit.²²

²² Deník Právo, S alkoholem má problémy asi každý desátý, vydavatelství, ze dne 25.5.2006, vydavatel Borgis, a.s., Praha - Vinohrady

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Cíl praktické části

Úkolem praktické části je pomocí dotazníků zjistit postoje studentů na obou školách vůči alkoholu a odpovědět na níže uvedené cíle.

Mezi hlavní cíle této praktické části jsem zařadil:

Zjištění trendů požívání alkoholu mezi středoškoláky na Frýdlantsku.

Problematika alkoholu v návaznosti na páchání trestné činnosti.

Posouzení páchání trestných činů mládeže na Frýdlantsku z dostupných zdrojů.

Posouzení prevence vůči konzumaci alkoholu v naší společnosti

Zvolil jsem toto zadání a následně i cíle z toho důvodu, že bydlím přímo ve Frýdlantu a tudíž mám k tomuto kraji vztah a navíc jsem i na jedné z uvedených škol studoval. Průzkum na středních školách jsem zvolil z důvodů neustále se snižující věkové kategorie mladistvých, kteří pijí alkohol a je zde tudíž i velká pravděpodobnost páchání trestné činnosti.

3.1.1 Stanovení předpokladů

Lze předpokládat, že alkohol bude u více jak 90% respondentů dostupný (otázka č.4).

Lze předpokládat, že aspoň 2/3 pravidelně požívajících alkohol mělo problémy někdy se zákonem (otázka č.6 a otázka č.12).

Lze předpokládat, že více jak 50% dotazovaných není spokojeno s prevencí vůči konzumaci alkoholu v naší společnosti (otázka č.13).

3.2 Popis zkoumaného vzorku

V tomto výzkumu bylo hodnoceno celkem 100 dotazníků.

Dotazníky byly rozdány v počtu 100 kusů na Střední škole hospodářské ve Frýdlantu, z toho 50 dotazníků na zemědělské škole a obchodní akademii a druhých 50 bylo rozdáno na zemědělském učilišti.

Výzkumu se účastnilo celkem mužů 39

žen 61

z toho ze Střední odborné školy mužů 25

žen 25

Tabulka znázorňuje věk a počet dotazovaných

	15 let	16 let	17 let	18 let	19 let	20-21 let	Celkem
muž	4	7	6	8	11	3	39
žena	7	2	13	20	11	8	61

3.3 Použité metody

Metody, které jsem použil v této bakalářské práci k získání potřebných dat a informací, byl rozhovor a dotazníkové šetření.

Rozhovor

Rozhovor je metoda, při níž se navazuje přímý komunikační styk se zkoumanými subjekty, které jsou otázkami nebo jinými stimuly podněcovány k sdělování požadovaných verbálních informací. Rozhovor může být strukturovaný, nestrukturovaný nebo polostrukturovaný. Strukturovaný rozhovor znamená, že otázky a alternativy odpovědí jsou pevně dány. Nestrukturovaný rozhovor umožňuje úplnou volnost odpovědí. Polostrukturovaný rozhovor je kompromis. Zde se nabídnou alternativy odpovědí, ale potom se ještě od respondenta žádá objasnění a nebo vysvětlení. Rozhovor můžeme registrovat buď v podobě písemného zápisu nebo použití magnetofonů, diktafonů nebo videozáznamu.

Metodu rozhovoru jsem uplatňoval při rozhovorech s výchovnými poradci na již zmiňovaných školách. Na učilišti to byla paní Kříčková a na střední škole to byl pan Čemus. Tyto jejich cenné rady a názory, které jsou podloženy letitými praktickými zkušenostmi, jsem použil v závěrech této práce.

Dotazník

Je to způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Vymezuje se jako soubor přesně formulovaných, standardizovaných otázek předkládaných respondentům za účelem zjištění specifických údajů, názorů postojů nebo mínění. Dotazník je nejfrekventovanější metodou zjišťování údajů. Lze jím získat mnoho údajů v poměrně krátkém časovém úseku. K negativu patří hlavně nedostatek, omezení osobního kontaktu a ochotě pravdivě vypovídat. Zde rozlišujeme dotazník strukturovaný (zavřené formy) s uzavřenými otázkami a dotazník nestrukturovaný (otevřená forma) s otevřenými otázkami nebo jejich kombinace.

V této práci byl uplatněn dotazník strukturovaný s kombinací otázek uzavřených a otevřených. Ve větší míře jsou zde uvedeny otázky uzavřené.

3.4 Průběh průzkumu

Jak jsem již zde avizoval, průzkum jsem prováděl na dvou středních školách ve Frýdlantě. Průzkum byl provádět mezi mladistvími. Jejich věk se pohyboval mezi 15 až 21 let. Na každé škole bylo rozdáno mezi studenty po 50 dotaznících. Do těchto dotazníků mohli vyplňovat i více odpovědí na jednu otázku. U některých otázek, pokud se studenti neztotožňovali s uvedenými variantami odpovědí, mohli dopsat svoji odpověď podle svého.

Ze začátku jsem měl trochu obavy, aby studenti si z tohoto šetření neudělali legraci a odpovídali nesmyslně, ale po vyhodnocení těchto dotazníků jsem byl velmi pozitivně překvapen. Pro úplnost uvádím, že se mi vrátilo všech 100 vyplněných dotazníků zpět.

V další části jsem využíval k zjištění poznatků pro svou práci rozhovor. Spolupracoval jsem s výchovnými poradci na obou školách a to s paní Kříčkovou na středním odborném učilišti a panem Mgr. Čemusem na obchodní akademii, kteří mi poskytli mnoho zajímavých informací ze své praxe a k danému tématu.

Dále jsem v této práci využíval i svých postřehů z mého života. Hraji na klubové úrovni kopanou u nás ve Frýdlantě a po zápase si chodíme sednout do jedné hospůdky. Toto zařízení je na úrovni mezi putykou a sportovní restaurací, a odsud mám mnoho zážitků, jak se chovají jedinci opojení alkoholem, nejčastěji pivem.

3.5 Vyhodnocení průzkumu prováděného mezi středoškoláky

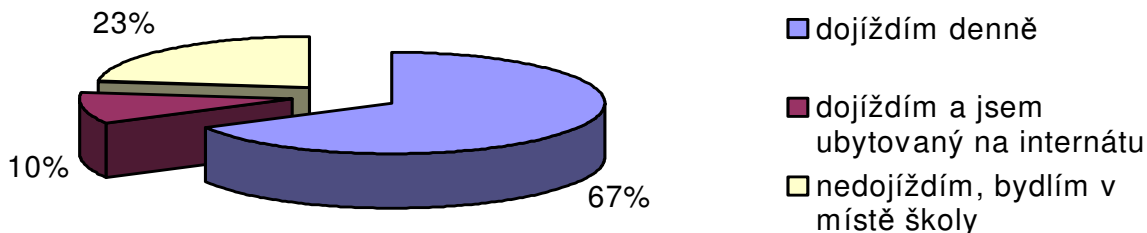
První otázka dotazníku se zabývala způsobem dopravy studentů do obou škol.

Tuto otázku jsem zadal z toho důvodu, že na možnostech trávení času v restauračním zařízení má vliv i způsob ubytování na škole. Ti studenti, kteří jsou ubytováni na internátu, mají více času trávit v restauracích, než ti, co dojíždějí. Ti, co bydlí v místě školy, spíše mají času méně, protože jdou domů, kde mají povinnosti nebo dochází do různých zájmových kroužků.

Ze 100 dotazovaných dojíždí denně do škol 67 studentů, 10 jich je ubytovaných na místním internátu a zbylých 23 bydlí v místě školy.

Graf č.1 V tomto grafu je znázorněn výsledek všech 100 dotazovaných.

Jakým způsobem se studenti dopravují do školy

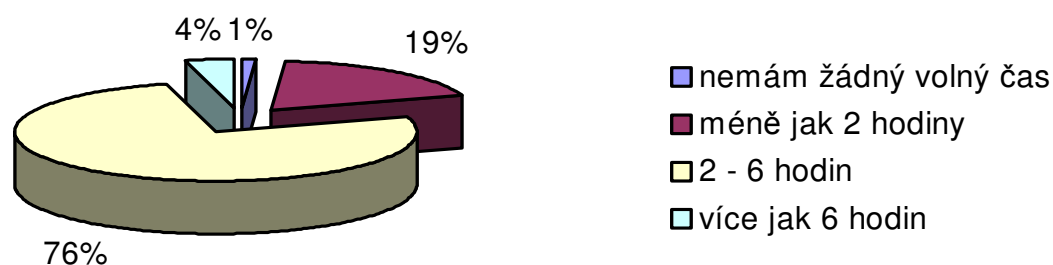
Z těchto výsledků lze poznamenat, že obě dvě školy navštěvuje více studentů, kteří dojíždějí, než ti, co bydlí v místě školy.

Pokud bych se měl zaměřit na každou školu zvlášť, tak na zemědělském učilišti denně dojíždí 29 studentů. Dalších 8 jich je ubytováno na internátu a zbylých 13 jich dochází přímo z místa bydliště.

Na zemědělské škole a obchodní akademii je to 38 dojíždějících, 2 ubytování na internátu a 10 jich dochází z místa bydliště.

V následujících dvou otázkách se zabývám volnočasovými aktivitami studujících. Je všeobecně známé, že způsob trávení volné času hraje nemalou roli ve vztahu k požívání alkoholu nebo jiných neřestí dnešní mládeže. Ti, co jsou schopni trávit více času v tělocvičnách, na hřištích, v bazénech, domácími pracemi, kulturou, tak zpravidla nemají ani pomyslení na nějakou negativní činnost. Tím neříkám, že je nenapadne si zajít po fotbálku na pivo, pokud jim je 18, tak zajdou. Ale oproti tomu ti, co sedí doma či na internátu a nemají žádnou náplň a vůli, tak mohou vymýšlet denně různé negativní aktivity, jako je pravidelná návštěva restaurací, potulování se, či trestná činnost.

Graf č. 2 Množství volného času mezi všemi studenty

V této části se zabývám množstvím volného času každého ze studentů. Zde mi odpovědělo 76 respondentů, že má denně 2-6 hodin volného času, 19 méně jak 2 hodiny, 4 mají více jak 6 hodin volného času a 1 nemá žádný volný čas.

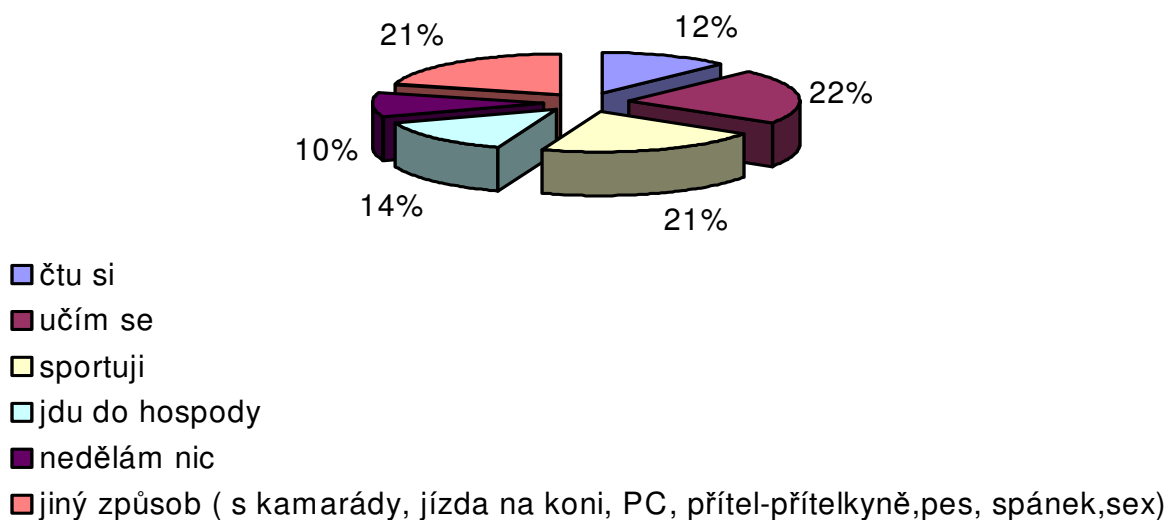
Z výsledku je patrné, že více jak 75% dotazovaných má denně v rozmezí 2-6 hodin volno. A je na každém z nich, jak tento čas tráví.

Způsobem naplnění volného času se zabývá 3. otázka dotazníkového šetření. Zde bylo uvedeno 5 možností, jak trávit volný čas a k tomu jedna otevřená odpověď, kam dotazovaní mohli dopsat některou jinou činnost jimi praktikovanou.. Tyto činnosti jsem dodatečně dopsal do závorky pro naši orientaci.

Někteří zde uvedli i více variant odpovědí. Ve výsledku odpovědělo 23 studentů, že tráví volný čas četbou, dalších 41 se učí, 40 sportuje, 26 chodí do hospody, 18 nedělá nic a 39 tráví čas jiným způsobem.

Graf č.3

Které volnočasové aktivity studenti praktikují

Výsledek je malinko zavádějící, protože zde uvedli někteří i více variant. Takže někdo si může jít zasportovat a poté si zajde do hospůdky. Ale také to tak být nemusí, poněvadž těch 26 lidí ze 100 může uplatňovat jen hospodu a dalších 18 nedělá vůbec nic.

Z podrobnějšího vyhodnocení této otázky, kdy jsem se zaměřil na věk, tak do 18 let věku mi 14 studentů odpovědělo, že jde do hospody! Což by být nemělo a je to číslo velmi velké.

Z těchto 14 mladistvých je 7 chlapců a 7 dívek. Z čehož na Obchodní akademii a zemědělské škole dominovaly dívky v poměru 4:1 vůči chlapcům!

Již v této fázi se ukazuje jeden důležitý fakt a tím je to, že není problém ve věku mladistvém si zajít bez problému do hospodského prostředí, které je velmi náchylné na podání alkoholového nápoje objednávacímu.

Další otázka č. 4 se zabývá dostupností alkoholu pro studenty.

Tato otázka byla formulována úplně jednoduše:

Je pro Vás dostupný alkohol?

- a) ano
- b) ne

Všech 100 dotazovaných zde odpovědělo kladně. Z tohoto výsledku jsem potěšen nebyl, i když jsem ho trochu předpokládal. Předpokládal jsem ho z toho důvodu, že v dnešní době většina z rodin má doma uskladněný alkohol pro nějakou příležitost a pro jejich děti zde nemusí být problém ho ochutnat nebo si i s rodinnými příslušníky připít.

Další možností je dostupnost alkoholu ve vrstevnické skupině, kdy jeden z nich alkohol opatří, a poté není problém spotřebovat a nebo je zde i varianta možnosti přímého nákupu. V obchodech, kde sice jsou cedule, že do věku 18 let se alkohol neprodává, ale byznys je byznys a pokud není u prodeje třetí osoba, tak tomu nic nebrání.

O to je tato 100% úspěšnost zarážející, že ve zkoumaném vzorku jsou mladiství, kteří by měli být pod patronací rodiny respektivě rodičů. Z tohoto výsledku by mohlo vyplynout, že dnes je dostupný alkohol v celé naší společnosti pro všechny věkové kategorie.

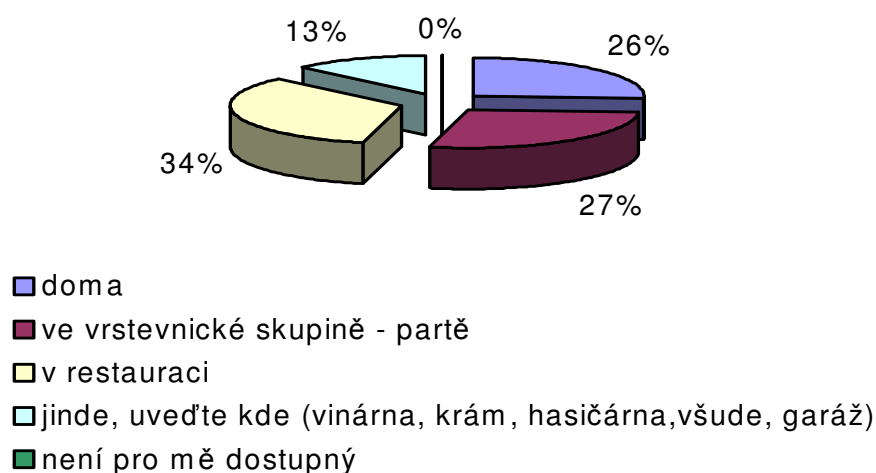
Dostupnost alkoholu může být také dána návštěvou diskoték, barů, kde ve večerních hodinách dochází k nekontrolovatelnému prodeji alkoholových nápojů či drog, ale to už zacházím do jiné kapitoly.

Otázka č.5 navazuje na otázku předchozí, zabývá se místem dostupnosti alkoholu a opět je zde možnost dopsání odpovědi podle vlastního uvážení.

Nejvíce, a to 34 dotazovaných odpovědělo restauraci, 27 vrstevnickou skupinu – partu, 26 domácí prostředí, 13 jich uvedlo jinou možnost a nikdo neuvedl nedostupnost. Studenti zde uváděli vinárnu, krám (obchod), hasičárnu, garáž a nebo neomezeně všude.

Graf č. 4

Místa dostupnosti alkoholu pro studenty

Z výsledku vyplývá, že nejčastěji je alkohol dostupný v restauraci, pak následuje vrstevnická skupina a domov. Docela mě překvapila dostupnost alkoholu ve vrstevnické skupině, je to známka toho, že mládež se shromažďuje do skupinek, které drží pohromadě a užívají si. Překvapila mě z toho důvodu, že v dříve se mládež shromažďovala za účelem her a zábavy a prostě se uměla bavit převážně jiným způsobem než dnes.

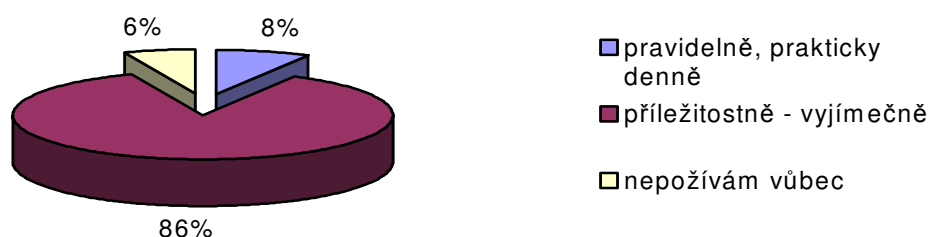
Podle hodnocení věku 11 mladistvých uvedlo dostupnost alkoholu v domácím prostředí! Což by se také nemělo brát na lehkou váhu a rodiče by se měli nad sebou zamyslet.

Otázka č.6 hledá odpověď na častost požívání alkoholu.

Zde odpovědělo 86 studentů, že požívá alkohol příležitostně, spíše výjimečně, 8 studentů pravidelně, prakticky denně a 6 studentů nepožívá alkohol vůbec.

Graf č. 5

Častost požívání alkoholu

Z výsledků je patrné, že téměř většina požívá alkohol příležitostně. Pod tímto pojmem si můžeme představit občasnou návštěvu vinárny, baru, oblíbené hospůdky a nebo oslava narozenin, svátku v kruhu rodinném.

Osm dotazovaných uvedlo pravidelnou konzumaci, což o něčem svědčí. Lze z toho usuzovat, že bez alkoholu dotyční nemohou být. Pro zajímavost se jedná o studenty zemědělského učiliště, a to 1 dívku ve věku 18 let, 3 chlapce ve věku 19-20 let a 1 mladistvého ve věku 17 let. Na obchodní akademii pravidelnou konzumaci uvedl 1 chlapec ve věku 19 let a 2 dívky ve věku 18 let a 1 dívka ve věku 20 let. Zpravidla se jedná kromě jednoho o dospělé, kteří konzumují alkohol v restauraci. Což se potvrdilo i podrobnějším zaměřením na tyto jedince, z nichž všichni, kromě chlapce ve věku 19 let uvedli, že svojí volnočasovou aktivitu tráví v hospodě.

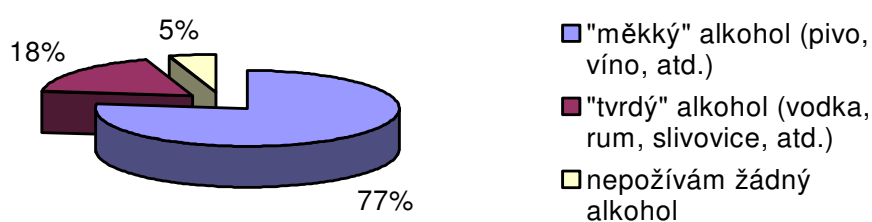
Nesmím opomenout na 6 studentů, kteří uvedli vůbec žádné požívání alkoholu.

Jaký typ alkoholického nápoje studenti požívají zjišťovala otázka č. 7 v dotazníku. Zde mnoho studentů uvedlo buď jednu z variant anebo zde zaškrtnli obě dvě možnosti alkoholových nápojů.

Z celkového počtu zjištěných odpovědí zcela dominoval „měkký“ alkohol, mezi který se dá řadit hlavně pivo a víno. Vcelku bylo 93 odpovědí pro „měkký“ alkohol, 22 odpovědí pro „tvrdý“ alkohol a 6 lidí uvedlo, že nepije žádný alkoholický nápoj.

Graf č.6

Typ nejčastěji požívaného alkoholického nápoje

Z výsledku vyplývá oblíbenost lehčího alkoholu mezi dotazovanými. Může to být dáno společenským trendem, kdy Česká republika si drží v popředí příček konzumace piva. Ve skutečnosti, pokud si jdou lidé sednout na večeři do restaurace, tak mezi objednanými nápoji nechybí pivo či víno. V poslední době je i velký rozvoj prodeje vín na našem trhu, kdy jsou nabízena vína z Peru, Argentiny, Austrálie, ale i z evropských vinic Itálie, Francie, Španělsko, Maďarsko.

Z dotazovaných 39 chlapců odpovědělo pro „měkký“ alkohol 35, což je necelých 90% a z 61 dívek jich odpovědělo pro variantu a 34, což odpovídá 55%. Může být zde patrné, že obliba pití tohoto alkoholového nápoje, převážně piva je nejvíce oblíbena u mužského pohlaví, ale je to spíše autorovo mínění, poněvadž varianta odpovědi nerozděluje pivo a víno, ale bere jej jako celek.

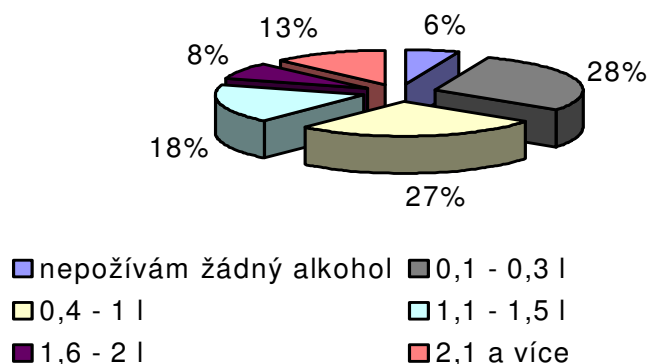
Do skupinky těch, co nepožívají žádný alkohol patří, 3 dívky a 3 chlapci.

Otázka č.8 zjišťuje, mapuje množství požívaného nápoje při jedné návštěvě restauračního zařízení, baru, vinárny.

Zde odpovědělo 28 studentů pro množství 0,1-0,3 l, 27 jich odpovědělo pro variantu 0,4 – 1l, 18 pro 1,1 – 1,5 l, 13 pro 2,1 a více, 8 pro 1,6 – 2 l a zbylých 6 pro nepožívání žádného alkoholu.

Graf č.7

Množství požívaného alkoholického nápoje mezi studenty

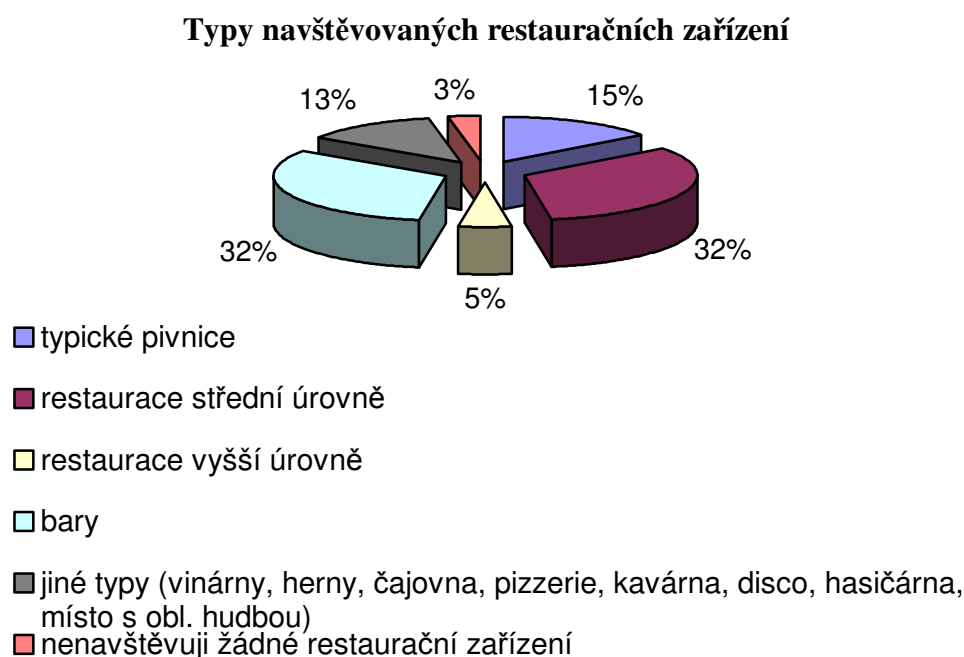
Z uvedeného výsledku vyplývá, že pokud studenti holdují alkoholu, tak nejčastěji v rozmezí množství 0,1 – 1 litr. Do tohoto množství můžeme zahrnout nejčastěji třeba 2 piva, skleničku vína či panáka „tvrdého“ alkoholu. Tento výsledek by odpovídal i otázce 6, kdy dotazovaní v počtu 86% se přiznali k příležitostní až výjimečné konzumaci alkoholu. Z toho by se dalo usuzovat, že se může jednat o návštěvu restaurace za účelem dobré večeře nebo po určité sportovní aktivitě si zajít na skleničku do sportovního baru.

Dále se zde vyskytují jedinci, kterým nedělá problém vypít více jak 2,1 litru alkoholického nápoje na jedno posezení, což odpovídá minimálně 5 pivům vypitých za jedno posezení! U těchto dotazovaných je poměrně velká pravděpodobnost v budoucnu vzniku návyku na takovéto množství a vytváří se zde předpoklad klasického pijáka. Dále by se takovéto množství dalo přisoudit „frajeřině“ a dokazování si něčeho před ostatními. Což může mít nemalý důsledek pro budoucí způsob života jak pro dotyčného, tak i pro jeho nejbližší okolí.

V této otázce č.9 studenti zahrňovali i více variant, protože ne každý navštěvuje jeden typ restauračního zařízení, ale různě je střídá podle příležitosti a okolností.

Zde odpověděli dotazovaní 28krát pro typické pivnice, 63krát pro restaurace střední úrovně, 10krát pro restaurace vyšší úrovně, 61 odpověď bylo pro variantu bar, pro jiné typy bylo odpovězeno 24krát a 6 krát pro žádnou návštěvu těchto zařízení. Mezi jiné typy studenti nejvíce zařazovali vinárny, herny, čajovny, pizzerie, kavárnu, disco nebo třeba hasičárnu, či místo s oblíbenou hudbou,

Graf č. 8

Z grafu vyplývá, že mezi nejoblíbenější místa pro návštěvu spojenou s popíjením alkoholu studenti volí restaurace střední úrovně nebo bary. Lze si to vysvětlit již zmiňovanou příležitostní konzumací alkoholu, která je typická pro tyto zvolené místa. Nikdo dotyčné neobtěžuje, prostředí může být na určité úrovni a vhodné pro různé debaty.

Ti, co holdují alkoholu ve větší míře a nevádí jim kouř z cigaret, tak těm postačí klasické pivnice, kde jeden druhého nepozoruje a všichni jsou „na jedné lodi“. Na tuto variantu odpovědělo 15% dotazovaných.

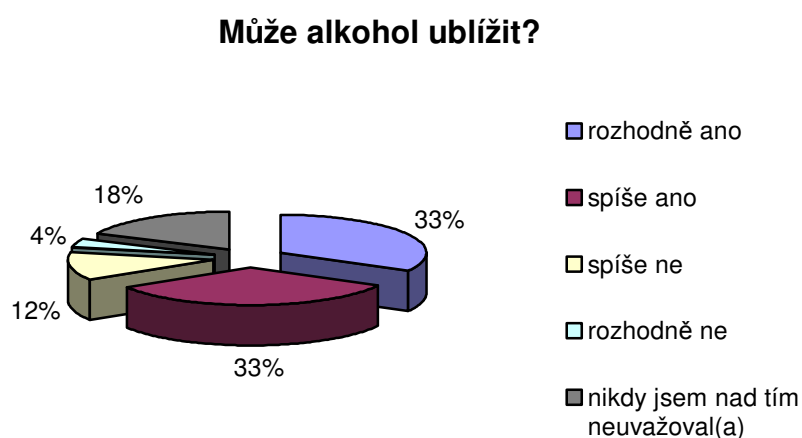
Dalších 13% odpovědí bylo pro jiný typ, než byl uveden v dotazníku. Zde ve velké míře převyšovaly diskotéky či vinárny.

Pro restaurace vyšší úrovně se studenti vyslovili v 5% a pro variantu nenavštěvování žádného restauračního zařízení ve 3%.

V následné sekci se zaměřuji na problematiku alkoholu jako takového. V této otázce č.10, zda může alkohol ublížit, jsem chtěl zjistit, zda si dnešní mládež vůbec uvědomuje riziko spojené s alkoholem pro budoucí život.

Ze 100 studentů odpovědělo 66 kladně na mou otázku, tudíž se domnívají, že může alkohol ublížit. Dalších 30 jich odpovědělo negativně a zbylých 18 studentů nad tímto tématem nikdy neuvažovalo.

Graf č. 9

Tento výsledek může být velmi zkreslující, protože třeba ti, co holdují pravidelně a ve větší míře alkoholu, si zpravidla nepřiznají tu možnost, že alkohol je nebezpečný. Ti, jichž co se to zpravidla nejvíce týká, nad touto otázkou mávnou rukou a vůbec je to nezajímá nebo o tom nechtějí slyšet.

Dvě třetiny dotazovaných si závažnost alkoholu plně uvědomují. Informace k tomuto fenoménu posledních let můžou studenti získat z výchovných přednášek, z rozhovorů v médiích i z komunikace mezi sebou. Ovšem někteří si tuto závažnost alkoholu uvědomují. Jsou i tací a výsledek dotazníkového šetření tomu i odpovídá, kteří se s tímto faktem nechtějí sblížit nebo ani neměli důvod se jím zabývat.

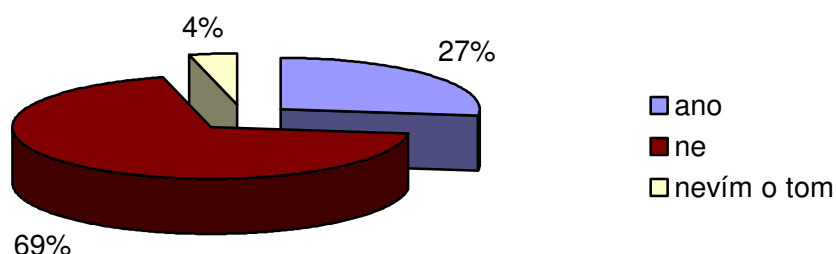
Je zapotřebí si důsledky alkoholu uvědomovat, ale jsou i tací, kteří neměli nikdy důvod se tímto tématem zabývat, možná jen okrajově. Jsou to lidé, kteří upřednostňují jiné hodnoty, než je alkohol.

Pití alkoholu záleží v nemalé míře také na rodinném zázemí. Pro tuto otázku jsem se rozhodl z faktu, že vliv rodiny má na každého dospívajícího velký efekt.

V této otázce č.11 odpovědělo 69 dotazovaných, že nemá a nemělo nikdy problémy s alkoholem v rodině. Dalších 27 již odpovědělo, že problémy mělo a zbylí 4 o tomto nic neví.

Graf č.10

Výskyt problému s alkoholem v rodině studenta

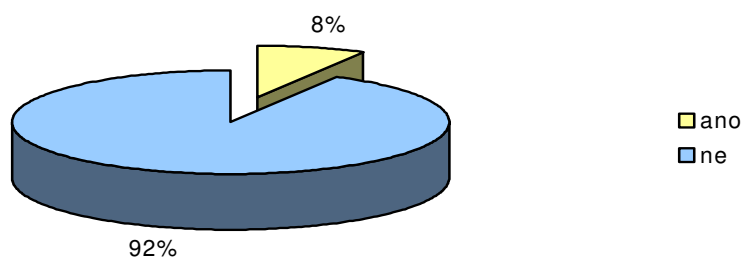
Z výsledku vyplývá, že více jak dvě třetiny odpovědělo, že problém s alkoholem v rodině nemělo. Ovšem 27 dotazovaných má opačnou zkušenost a toto číslo je docela alarmující. Jsou rodiny, které alkoholu holdují, tudíž dospívající má jednodušší možnost v dostupnosti. Takže se může stát, že alkoholu bude holdovat minimálně stejně jako jeho rodiče. Pokud v rodině někdy problémy s alkoholem byly, je možné, že se to přeneso negativně i na dítě. Na druhou stranu to může mít i pozitivní, nebo-li odstrašující vliv na dítě. Tudíž se dítě semkne a nebude chtít jít stejným směrem jako jeho rodiče. O tom, jakým směrem se dítě vydá, záleží na něm a na mnoha dalších faktorech, mezi které bych zařadil osobnostní charakteristiky dotyčného a okolí, v kterém se pohybuje mimo domov.

Mezi cíle této bakalářské práce patří i trestná činnost páchaná pod vlivem alkoholu. Na toto téma je zaměřená otázka č.12, která mapuje, kolik z dotázaných mělo problémy se zákonem ve vztahu s alkoholem.

Zde ze 100 odpovídajících 92 nikdy nepáchalo trestnou činnost pod vlivem alkoholu a 8 dotazovaných již mělo někdy problémy s alkoholem a páchanou trestnou činností.

Graf č.11

Porušování zákona pod vlivem alkoholu mezi studenty

Z grafu je zřejmé, že více jak 90% studentů nikdy problémy se zákonem nemělo. Najde se zde ovšem menšina, která již nějakou nezákonnou historii má. Do této činnosti se dá zařadit hlavně řízení motorového vozidla pod vlivem alkoholu či narušení veřejného pořádku nebo krádeže.

Na páchání trestné činnosti má alkohol nemalý vliv, kdy dotyčného posiluje v osobnosti, odvaze a on si myslí, že vše zvládne, že je nepřekonatelný.

Mezi osmi, kteří měli problémy se zákonem, studují 4 chlapci a 1 dívka na zemědělském učilišti a 1 chlapec a 2 dívky na obchodní akademii a zemědělské škole. Z čehož do věku 18 ti let jich je celkem pět studentů, a to 5 chlapců a 1 dívka, nejmladšímu bylo 15 let!

Dále za povšimnutí stojí, že 7 z nich uvedlo jako volnočasovou aktivitu návštěvu hospody (87%) a jeden sportovní aktivitu (13%). Problematiku alkoholu v rodině uvedli dva.

Pravidelnou konzumaci alkoholu uvedli 3 studenti, z čehož se jedná o dvě dívky z Obchodní akademie a 1 chlapce z učiliště. Tento fakt mě velmi překvapil nejen z hlediska pohlaví, ale i z typu navštěvované školy.

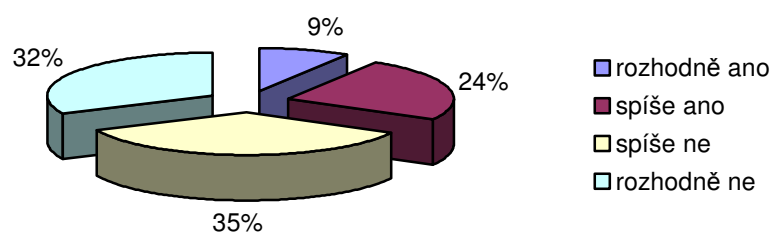
Dále z celkového hodnocení lze usoudit, že na středním odborném učilišti je více chlapců, kteří měli problém se zákonem než dívky. Na obchodní akademii a zemědělské škole je méně těchto případů, ale problémy mají spíše dívky než chlapci.

Další grafické znázornění reaguje na otázku dostatečnosti prevence vůči alkoholu v naší společnosti. Tato otázka je velmi často používána v naší společnosti a většina výzkumů se přiklání k prevenci při požívání alkoholu. Je to jeden z mnoha kamenů, které je zapotřebí poskládat tak, aby společnost byla před tímto fenoménem ochráněna.

Na tuto otázku odpovědělo všech sto dotazovaných, z čehož 67 negativně a 33 pozitivně.

Graf č.12

Dostatečnost prevence vůči požívání alkoholu v naší společnosti

Z grafického hodnocení lze usoudit, že dvě třetiny studentů se staví negativně k dostatečnosti prevence mezi námi. Možná je to fakt a nebo jejich názoru mohlo dopomoci již taková ověřená a do nekonečna omílaná, leč pravdivá fráze.

Z pozitivní prevence má pocit 18 chlapců a 14 dívek. Z negativní aplikace prevence má dojem 21 chlapců a 41 dívek. Dá se říci, že jedna třetina dotázaných je spokojena s prevencí. Z těch 9 lidí co se přiklonili k odpovědi „rozhodně ano“, je 8 studentů, co pijí alkohol příležitostně a jeden je pravidelným konzumentem.

3.6 Shrnutí výsledků průzkumu

Bakalářská práce pojednává o tématu závislosti alkoholu a páčání trestné činnosti. Prováděného průzkumu se účastnilo celkem studentů ze dvou středních škol ve frýdlantském výběžku. Odpovídali na 15 otázek uvedených v dotazníku. Dotazníkem byly zjišťovány údaje o volnočasových aktivitách, možnostech požívání a dostupnosti alkoholu, páčání trestné činnosti v souvislosti s alkoholem a dostatečnost prevence.

Z vyhodnocení výsledků jsem došel k závěru, že téměř všichni z dotazovaných konzumují alkohol. Toto výsledné číslo je velmi vysoké a to i hlavně z důvodu 39 účastníků se studentů ve věku do 18 let. Výsledek jen potvrzuje známý trend posledních let, že alkohol se rozšiřuje mezi středoškoláky a bohužel i mezi ty, kteří nedovršili věk 18 let. Šest studentů se staví k alkoholu negativně, což uvedli a potvrdili v několika dalších otázkách dotazníku. Pokud studenti holdují alkoholu, převažuje mezi nimi alkohol typu pivo, víno a to v 77 %. Tyto typy alkoholických nápojů obsahují méně alkoholu než destiláty, tudíž se dají konzumovat i ve větším množství. Jako nejčastěji zmiňované množství studenti uváděli 0,4 – 1l alkoholického nápoje. V 86% studenti konzumují alkohol příležitostně, v 8% se jedná o pravidelné konzumenty. Pokud bych měl shrnout trendy požívání alkoholu mezi středoškoláky, jednalo by se hlavně o snižující se hranici věku konzumace. Dále možnost bezproblémové dostupnosti alkoholu, což uvedlo všech 100% účastníků a požívání lehčího typu alkoholických nápojů (pivo, víno). Středoškoláci upřednostňují návštěvu restaurací střední úrovně a barů.

Dalším cílem práce bylo zjištění návaznosti alkoholu na páčání trestné činnosti. Z celkového počtu se doznalo 8 k porušení zákona pod vlivem alkoholu. Jak je již známou věcí, alkohol velmi napomáhá vlivem na psychiku jednotlivce k páčání trestné činnosti. Z tohoto počtu sedm jedinců ve volném čase navštěvuje restaurace. Z čehož lze usoudit, že i způsob prožívání volnočasové aktivity má velký vliv na konzumaci alkoholu a tudíž i možnost páchat trestnou činnost.

Mezi nejčastěji páchanou trestnou činností mládeže pod vlivem alkoholu na Frýdlantsku patří jízda pod vlivem alkoholu, krádeže, které jsou spíše mezi spolužáky navzájem, dále to je násilí v podobě rvaček.

Jízda pod vlivem alkoholu je velmi častá, může se jednat o jedince, který řidičské oprávnění vlastní a usedne za volant. Nebo se jedná zpravidla o mladistvého, který oprávnění ještě ani nevlastní. U těchto jezdců je ovšem otázka času, kdy dojde k lehčímu důsledku v podobě zastavení hlídkou PČR nebo v horším případě k havárii s následky daleko horšími.

Při drobných krádežích se jedná o odcizení peněz a mobilů. Je zde také za potřebí zmínit krádeže osobních aut. Ty se provádějí hlavně s cílem získání peněz z prodeje náhradních dílů. Peníze slouží jako kapesné a není problém si za ně pořídit alkohol či drogy. Občas se i stane, že dotyčný je opilý, ukradne osobní automobil a opojen náladou a předváděním sebe sama před ostatními se rozjede. Takovéto jízdy nemají často dlouhého trvání a končí haváriemi.

Mezi další činnost páchanou pod vlivem alkoholu je u zdejších studentů občasné rvačky mezi sebou, které mají i jiné příčiny. Na maturitním plese SOU se uskutečnila rvačka mezi dvěma studenty, kde ještě jeden z nich navíc na druhého žárlil. Potyčka skončila těžkým ublížením na zdraví. Obdobný případ řešili i na chmelové brigádě, kdy opět dva chlapci neunesli vzájemnou antipatii a pod vlivem alkoholu se porvali. Bohužel takovéto činy se stávají i mezi dospělými.

K těmto poznatkům jsem došel po rozhovorech s oběma výchovnými poradci ze středních škol a místními policisty.

Poslední část dotazníkového šetření se zabývala otázkou prevence. Posouzení prevence vůči konzumaci alkoholu v naší společnosti. Na tuto otázku studenti odpovídali v 67% negativně a v 33% vcelku pozitivně. Obecně lze říci, že většina není s prevencí vůči konzumaci alkoholu spokojena, což uvedlo 21 chlapců a 41 dívek. Tato reakce potvrzuje i celosvětový názor na aplikaci preventivních opatření v naší společnosti.

Vyhodnocení uvedených předpokladů

Předpoklad č.1:

Lze předpokládat, že alkohol bude u více jak 90% respondentů dostupný (otázka č.4). Zde v odpovědích uvedlo všech sto respondentů bezproblémovou dostupnost k alkoholu. Což je číslo na zamyšlenou, když vezmeme v úvahu, že se zde jedná i o studenty do 18 let věku (38%) . Je proto velmi důležité tomuto faktu zabraňovat pomocí preventivních opatření, které jsem uvedl v kapitole č.5.

Předpoklad se potvrdil.

Předpoklad č.2:

Lze předpokládat, že aspoň 2/3 pravidelně požívajících alkohol mělo problémy někdy se zákonem (otázka č.6 a otázka č.12). Pravidelné požívání potvrdilo ze sta dotazovaných 8 a z tohoto počtu uvedli 3 (24%), že pravidelně alkohol konzumují. Čili ne každý, kdo je pravidelným konzumentem, má problémy se zákonem. Je však velká pravděpodobnost, že časem může dojít u takového to konzumenta ke změně osobnosti a k následnému porušení zákona. Pro sklony k páchání trestné činnosti hrají nemalou roli osobnostní charakteristiky člověka. Působením alkoholu není schopen se dotyčný dosti sebeovládat, proto se může jednat i o člověka, který konzumuje alkohol i příležitostně.

Tento předpoklad se nepotvrdil.

Předpoklad č.3:

Lze předpokládat, že více jak 50% dotazovaných není spokojeno s prevencí vůči konzumaci alkoholu v naší společnosti (otázka č.13). **Tento předpoklad se potvrdil** a to v 67% dotazovaných. Z pozitivní prevence má pocit 18 chlapců a 14 dívek. Z negativní aplikace prevence má dojem 21 chlapců a 41 dívek. Dá se říci, že jedna třetina dotázaných je spokojena s prevencí. Z těch 9 lidí, co se přiklonili k odpovědi „rozhodně ano“, je 8 studentů, co pijí alkohol příležitostně a jeden je pravidelným konzumentem.

4 ZÁVĚR

Téma bakalářské práce pojednávalo o závislosti na alkoholu a páchání trestné činnosti. Mezi alkoholem a pácháním trestné činnosti je vztahová návaznost. Lidé opojení alkoholem jsou schopni uskutečnit takové činy, které by si za normálních okolností nedovolili. Alkohol se bohužel netýká jen dospělých, ale v poslední době čím dál tím více i mladistvých. A je na naší společnosti, zda s tímto problémem chceme zápasit a toto utkání vyhrát nebo jen o tomto fenoménu hovořit a nic proti tomu nedělat. Z dosažených výsledků této práce lze soudit, že mládež si v dnešní době může opatřit alkohol a požívat ho, a to v jakémkoliv věku. Což naznačuje, že je něco v nepořádku. Obecně lze říci, že na pijáctví mladistvých má vliv rodina a školství. Rodiče by si děti měli více hledět a zajímat se o ně, nedávat jim příležitost k pití alkoholu v domácnosti. Ve škole kantoři by měli studenty pozorovat, jak se chovají, zda není na nich něco podezřelého nebo být nekompromisní vůči pití alkoholických nápojů na různých výletech či brigádách. Učitelé by si měli umět mezi studenty vytvořit respekt vůči své osobě. Znat i problematiku drog alkoholových i nealkoholových a umět tyto informace užívat.

Je třeba si také uvědomit, že tu jsou i třeba samotní prodejci, kteří jsou schopni kvůli výdělku prodat flašku alkoholického nápoje i čtrnáctiletému! Což může v nejhorším znamenat otravu alkoholu a za daných okolností i smrt! Je vysoké riziko, že mladistvému se pití zalíbí natolik, že se z něj stane pravidelný návštěvník restauračních zařízení a postupně si změní své životní hodnoty a pro budoucí život se z něj stane nepoužitelný člověk. Pravidelnou konzumaci alkoholu v této práci přiznalo osm mladých ze 100 dotazovaných, což také o něčem svědčí.

V návaznosti na alkohol je bezpochyby trestná činnost, kdy každý z nás je schopen i pod nepatrnou dávkou alkoholu se projevovat jinak. Někdo je klidný, někdo ospalý, někdo veselý a nebo jsou zde ty horší varianty, jako hlasité projevy, hrdost, nedotknutelnost, podrážděnost či agresivita. A pokud chceme aspoň v malé míře zabránit i páchání trestné činnosti, je potřeba se tomuto problému věnovat již od začátku.

5 NÁVRH OPATŘENÍ

Podle výsledků celého průzkumu lze usoudit, že dnešní mládeži nedělá problém si v jakémkoliv věku alkohol opatřit a požívat ho bez větších problémů. Proto bych se v opatření zaměřil hlavně na prevenci, kterou jsem již v předešlé fázi několikrát zmiňoval.

Rodina

Všeobecně platná pravidla prevence se zaměřují hlavně na rodinu. Rodina je základ pro úspěšné nastartování do dospělého života. V rodinném prostředí si dítě vytváří návyky pro svůj budoucí život. Rodiče by neměli podceňovat situaci a dbát na dostatečnou vzdálenost mezi alkoholem a dítětem. Dítě by měli neustále kontrolovat, zda se u něj nevyskytují náznaky opilosti. Nebát se s dítětem o této problematice komunikovat, vysvětlovat mu, co se všechno může stát. Jsou to fráze, které se opakují, ale je potřeba je neustále uplatňovat, je to minimum oproti tomu, co se může v budoucnu s dítětem stát. Nejhorší období je období puberty, kdy dotyční si chtějí vyzkoušet nové nepoznané věci nebo se vytáhnout před svými vrstevníky. Opět je zapotřebí, aby rodiče nebyli lhostejní k dítěti, aby každý den se ho ptali co je nového ve škole, jak tráví svůj volný čas a mít nad ním neustále kontrolu. Jakmile by nastal nějaký problém s kterým by si nevěděli rady, nebát se vyhledat odbornou pomoc. Odborná pomoc je většinou praktikována formou návštěvy lékaře nebo poradny.

Školní prostředí

Mezi další opatření, které bych tu chtěl zmínit, patří škola a učitelé, profesori. Je nezbytné, aby fungovala mezi školou a rodiči spolupráce, a pokud by nastal nějaký problém, tak ho ihned řešit. Učitelé by si měli všímat žáků, jak se projevují, jak chodí do školy a s kým se kamarádí. Pokud by se vyskytl nějaký problém, informovat o tom rodiče nebo vyhledat odbornou pomoc. Učitelé by v tomto měli být důslední a nepřehlížet danou situaci, což se někdy také stává.

Zde bych se chtěl zmínit o konkrétnějším opatření. Obecně se dá říci, že by se mělo začít s informacemi o prevenci před alkoholem mezi studenty samotnými, ale nejdříve by chtělo do této problematiky uvést samotné učitele. Je mnoho kantorů, kteří učí denně mnoho žáků, ale nevědí, jak se zachovat vůči studentovi, který je pod vlivem alkoholu nebo jiných drog. Školy by se měly zaměřit na školení svých zaměstnanců a zlepšit informovanost o tomto tématu. Zpravidla se tak neděje, někdo může apelovat na nedostatek peněz na prevence na školách nebo se ani nepřeje takovým to projektům ze stran vedení dané školy. Tento příklad

je charakteristický konkrétně pro střední učiliště zemědělské, kde všichni o výskytu drog, konzumace alkoholu nebo krádeží vědí, ale vůli pro to něco udělat má jen pár kantorů a pokud nebudou fungovat jako tým a vzájemně se nepodpoří, tak nemůže dojít k vyřešení této problematiky. Dá se předpokládat, že toto není jen problém zdejší školy, ale i ostatních.

Přátelé a spolužáci

Dalšímu, komu by neměla být lhostejná konzumace alkoholu, je okruh přátel a kamarádů, kteří by měli daného jedince spíše odrazovat, než ho v této nekalé činnosti povzbuzovat. Pokud by si nevěděli rady, nezahálet a ihned informovat rodiče nebo o školu, nejedná se o žádné „bonzáctví“, ale o pomoc.

Okolí a společnost

Další možností je, že z opilého se může stát lehce oběť, kterou někdo okrade, zbije. Může se to stát každému a v jakémkoliv věku. Ovšem je známo, že dítě je daleko více náchylnější k stavu opilosti než dospělí jedinec. Proto je třeba, aby lidé procházející kolem opilého člověka, nebyli vůči němu lhostejní a snažili se mu pomoci nebo přivolat pomoc.

Prodejci alkoholu

Dalším preventivním opatřením je prodej alkoholických nápojů osobám mladším 18 let. Nemělo by se to stávat, ale stává se, že obchodník za účelem zisku prodá mladistvému alkohol. Z vlastní praxe mohu zmínit dva případy, kdy obchodník prodal nezletilému „tvrdý“ alkohol a dokonce dotyčná měla otravu alkoholem. Jenže nešlo nic dokázat, protože je to tvrzení proti tvrzení. Prodej alkoholu nezletilým je velmi těžce prokazatelný, proto je třeba daleko více a často provádět kontrolu prodejců. Tato kontrola by se měla týkat samotného prodeje, ale i prostředí, kde se alkohol prodává, zda jsou tato místa opatřena informačními tabulemi s nápisy zakazující prodej alkoholu mladistvím. Nebál bych se zde nasadit i skrytou kameru a vyzkoušet si obchodníky, jak tyto pravidla prodeje dodržují. Pokud by pravidla porušili, tak by následovaly tvrdé a nekompromisní tresty v podobě finančních postihů. Poté věřím, že by si to dotyčný rozmyslel.

Dále se nabízí otázka zvýšení ceny alkoholických nápojů, zaměřit se na spotřební daň. Účel by to nepatrně mělo, ovšem lze předpokládat, že by se vytvořilo prostředí pro handlování s alkoholem, a to hlavně nelegální výrobou.

Stát a vláda

Stát by měl být další ústřední postavou v boji proti alkoholu. Neustále je v médiích zveřejňována zvyšující se spotřeba alkoholu. Stát na straně jedné zdůrazňuje nutnost snižování spotřeby alkoholu, na straně druhé nic proti tomu nedělá. Měl by to být právě on, kdo by měl kontrolovat a omezovat výrobu alkoholu.

Reklama

Mezi dalšími vlivy na konzumaci alkoholu hraje roli reklama. Reklamu zvláště na pivo je možno vidat prakticky všude, a to v televizi, časopisech, na reklamních bilbordech. Reklama je fenomén dnešní doby a aby se výrobci dostali do médií, jsou schopni za to velmi dobře zaplatit. Jako příklad uvádím fotbalové utkání v televizi. O přestávce jde reklamní šot na alkoholický nápoj, při záběrech na zápas jsou zviditelněni sponzoři, mezi kterými jsou pivovary. Dnes není problém, aby byl název fotbalové ligy pojmenován po výrobcí piva. Je to určitý byznys, který bohužel hýbe světem. Hlavně děti a mladiství jsou dnes velmi ovlivňováni reklamou. A pokud jeho oblíbený sportovec hraje za klub nebo soutěž, kterou sponzoruje třeba pivovar, tak chce být jako on. Chce se mu maximálně přiblížit, napodobovat ho a také vyzkoušet ten nápoj! V tomto je třeba oželeť finanční prostředky plynoucí z reklam a zakázat jakékoliv zviditelňování alkoholu v médiích. A jednou by tato činnost napomohla ke snižování spotřeby alkoholu nejen v ČR.

Zásady konzumace alkoholu

Při konzumaci by měl každý z nás dodržovat určité zásady, aby mu konzumace alkoholu nepřerostla v závislost :

- umění pít znamená pít jen malé dávky alkoholu.
- nepít nalačno
- před oslavou je žádoucí se najíst vydatného jídla
- současně s alkoholem je třeba doplňovat tekutiny, a tím urychlit jeho vylučování
- jedna sklenka vodky a k tomu sklenka vody
- při popíjení je dobré být v činnosti
- tancovat, zpívat, namáhat si mozek.

U mládeže podle odborníků může alkoholismus vyvolat i touhu po dalších návykových látkách. Nikdo důsledně nevyžaduje zákaz prodeje tabáku a alkoholu mládeži do 18 let. Málo zemí postupuje tak liberálně v této oblasti jako Česká republika.

Je třeba, aby zde byly nastavena tvrdá pravidla na prodej a konzumaci alkoholu. Je to velmi obtížné, Evropská unie neustále apeluje na zvýšenou spotřebu alkoholu v Evropě, ale nechává to na jednotlivých členských státech. Je potřeba, aby se lépe dodržovala věková omezení pro prodej a konzumaci lihovin, což by mělo být neustále kontrolováno. Dále, aby mladí řidiči nesměli mít v krvi žádný nebo jen nízký obsah alkoholu a i praktikovat to, aby se na lahvích objevila varování před zdravotními důsledky.

6 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- ČÍRTKOVÁ, L., *Policejní psychologie*. 1.vyd. Praha: Support, 1995, 1996, vyd. Praha: Portál, 2000, 254 s. ISBN 80-7178-931-3
- GOHLERT, CH., KUHN, F., *Od návyku k závislosti*, 1.vyd., Praha: Euromedia Group, 2001, 144 s. ISBN 80-7202-950-9
- JANÍK, A., DUŠEK, K. *Drogy a společnost*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1990, 344 s. ISBN 80-201-0087-3
- NEŠPOR, K., CSÉMY, L., *Alkohol, drogy a vaše děti*. 1.vyd., Praha: Sportpropag, 1993, 144 s.
- NEŠPOR, K., *Týká se to mne? Jak překonat problémy s alkoholem*. 1.vyd., Praha: Sportpropag, 1992, 132s.
- NEŠPOR, K., CSÉMY, L., „Průchozí“ drogy, *Co by měli vědět rodiče a další dospělí, kteří se starají o děti a dospívající*, 1.vyd, Praha: Státní zdravotní ústav a nakladatelství Fortuna, 2002
- NEŠPOR, K., CSÉMY, L., PERNICOVÁ, H., *Jak zůstat fit a předejít závislostem*, 1. vyd., Praha: Portál, 1999, 120 s. ISBN 80-7178-299-8
- NEŠPOR, K., *Alkohol a jiné návykové látky u dětí – prevence v rodině*, 1. vydání, Praha: státní zdravotní ústav, 2004
- NEŠPOR, K., *Vaše děti a návykové látky*, 1. vyd., Praha: Portál, 2001, 160 s. ISBN 80-7178-515-6
- NEŠPOR, K., *Středoškoláci o drogách, alkoholu, kouření a lepších věcech*, 1. vyd., Praha: Portál, 1995, 128 s. ISBN 80-7178-086-3
- SKÁLA, J., a kolektiv, *Závislost na alkoholu a jiných drogách*, 1. vyd., Praha: Avicenum, 1987, 208 s., 08-077-87
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, 528 s. ISBN 80-7178-308-0
- VÁGNEROVÁ, M., *Psychopatologie pro pracovníky policie a vězeňské služby*, 2. díl, 1. vydání, Liberec: Technická univerzita, 2003, 102 s., ISBN 80-7083-703-9
- Deník Právo, , Název: *S alkoholem má problémy asi každý desátý*, ze dne 25.5.2006, vydavatel Borgis, a.s. , Praha - Vinohrady
- Deník Metro, Název: *Léčba alkoholismu je běh na hodně dlouhé trati*, ze dne 29.09.2006, vydavatel Zirkon Office Center, Praha

Internetový zdroj: ČTK, zpravodajství o zemích ES a o NATO, Název: *Alkohol se do lidské kultury dostal jako kvasinková nákaza*, ze dne 27.12.2005

Internetový zdroj: MediMedia Information spol. s r.o. *Edice rádce pacienta & rádce pro zdraví*, ze dne 25.9.2006, <http://www.medimedia.cz/>

Internetový zdroj: webové stránky o alkoholismu, *alkoholové psychózy*, ze dne 02.10.2006, www.alkoholismus.zbynekmlock.cz

Internetový zdroj: ASPI, *Trestní zákon*, č.140/1961 Sb., ze dne 29. listopadu 1961, v platném znění

Internetový zdroj: *Kriminalita a delikvence*, Informační centrum pro mládež, Uherské Hradiště, ze dne 25.09.2006

<http://www.icm.uh.cz/str/socialnepatologickejevy/socialne-patologicke-jevy/kriminalita-a-delikvence>

Internetový zdroj: Květenská, D., *Kde hledat pomoc v krizových situacích*, Policie východočeského kraje, ze dne 25.02.2007

<http://www.mvcr.cz/aktualit/regiony/hradec/prevence/kontakty.html>

7 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Dotazník pro studenty středních škol

- 1) Jak se dopravujete do školy?
 - a) dojíždím denně
 - b) dojíždím a jsem ubytovaný na internátu
 - c) nedojíždím, bydlím v místě školy

- 2) Kolik míváte volného času denně?
 - a) nemám žádný volný čas
 - b) méně jak 2 hodiny
 - c) 2 - 6 hodin
 - d) více jak 6 hodin

- 3) Když máte volný čas, jaká je vaše aktivita?
 - a) čtu si
 - b) učím se
 - c) sportuji
 - d) jdu do hospody
 - e) nedělám nic
 - f) jiný způsob, uveďte jaký

- 4) Je pro vás dostupný alkohol?
 - a) ano
 - b) ne

- 5) Kde je pro vás dostupný alkohol?
 - a) doma
 - b) ve vrstevnické skupině – partě
 - c) v restauraci
 - d) jinde, uveďte kde
 - e) není pro mě dostupný

- 6) Jak často používáte alkohol?
 - a) pravidelně, prakticky denně
 - b) příležitostně – výjimečně
 - c) nepožívám vůbec

- 7) Který z alkoholických nápojů používáte nejčastěji?
 - a) „měkký“ alkohol (pivo, víno, atd.)
 - b) „tvrdý“ alkohol (vodka, rum, slivovice, atd.)
 - c) nepožívám žádný alkohol

8) Jaká je Vaše spotřeba alkoholového nápoje (pivo, víno, rum) za „jedno posezení“?

- a) nepožívám žádný alkohol
- b) 0,1 – 0,3 l
- c) 0,4 – 1 l
- d) 1,1 – 1,5 l
- e) 1,6 – 2 l
- f) 2,1 a více

9) Jaký typ restauračních zařízení navštěvujete?

- a) typické pivnice
- b) restaurace střední úrovně
- c) restaurace vyšší úrovně
- d) bary
- e) jiné typy, uveďte jaké
- f) nenavštěvuji žádné restaurační zařízení

10) Myslíte, že vám alkohol může ublížit?

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) rozhodně ne
- e) nikdy jsem nad tím neuvažoval(a)

11) Měl/a jste někdy problémy s alkoholem ve své rodině?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím o tom

12) Dostal/a jste se někdy kvůli alkoholu do problému se zákonem?

- a) ano
- b) ne

13) Myslíte si, že je prevence vůči konzumaci alkoholu v naší společnosti dostatečná?

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) rozhodně ne

14) Jste

- a) muž
- b) žena

15) V jakém roce jste se narodil(a)?

.....

Děkuji za vyplnění. Dotazník bude sloužit pouze pro účely výzkumné práce a data z něho nebudou zveřejněna.